

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студентки Дмитрієвої Дар'ї Михайлівни
(ПІБ)

академічної групи 072-19-1 (денна форма навчання)
(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»

на тему: «Оцінка кредитного ризику і ефективності діяльності банку (на прикладі АТ «ПроКредит банк»)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Букреєва Д.С.			
Рецензент	Береза С.М.			
Нормоконтролер	Федорова О.Г.			

Дніпро
2023

**Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

Д.С. Букресва

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр

студенці Дмитрієвій Дар'ї Михайлівні академічної групи 072-19-1
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

На тему: «Оцінка кредитного ризику і ефективності діяльності банку (на прикладі АТ «ПроКредит банк»)»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 09.05.2023р. №334-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	01.05.2023- 03.05.2023
Розділ 1	Теоретико-методичні основи аналізу кредитних ризиків банків	04.05.2023- 14.05.2023
Розділ 2	Аналіз результатів фінансової діяльності АТ «ПроКредит банк»	15.05.2023- 24.05.2023
Розділ 3	Напрями удосконалення фінансової діяльності АТ «ПроКредит банк» та аналізу платоспроможності позичальника	25.05.2023- 04.06.2023
ВИСНОВКИ	Підведення підсумків за результатами проведеної роботи	05.06.2023- 07.06.2023
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	08.06.2023- 11.06.2023

Завдання видано

_____
(підпис керівника)

Д.С. Букресва

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 17.04.2023 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 12.06.2023 р.

Завдання прийнято до виконання

_____
(підпис студента)

Д.М. Дмитрієва

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Дмитрієва Д.М. – «Оцінка кредитного ризику і ефективності діяльності банку (на прикладі АТ «ПроКредит банк»)».

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Фінанси, банківська справа та страхування» за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування» – НТУ «Дніпровська політехніка, Дніпро, 2023.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження поняття «кредитний ризик» для банківських установ, методів його оцінки та мінімізації на прикладі АТ «ПроКредит банк».

У вступі викладено сучасний стан проблем, обґрунтована актуальність теми, конкретизовано задачі кваліфікаційної роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження.

У першому розділі визначено економічну сутність поняття «ризик», «кредитний ризик», описано теоретико-методичні основи аналізу та оцінки кредитних ризиків.

У другому розділі досліджено організаційну структуру та результати фінансової діяльності АТ «ПроКредит банк», проведено порівняння з конкурентами на ринку банківських послуг.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи виділено методи мінімізації кредитного ризику банку, виконано аналіз підходу АТ «ПроКредит банк» до оцінки платоспроможності позичальника та проаналізовано платоспроможність на прикладі реального підприємства.

РИЗИК, БАНКІВСЬКИЙ РИЗИК, КРЕДИТНИЙ РИЗИК, ОЦІНКА, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКА.

ABSTRACT

Dmytriieva D.M. - "Assessment of credit risk and efficiency of bank activity" (based on the example of JSC "ProCredit Bank").

Bachelor's qualification work in the field of "Finance, Banking, and Insurance" with a specialization in 072 Finance, Banking, and Insurance - Dnipro University of Technology, Dnipro, 2023.

The aim of the qualification work is to investigate the concept of "credit risk" for banking institutions, methods of its assessment and minimization using the example of ProCredit Bank.

The introduction presents the current state of the issue, establishes the significance of the topic, specifies the objectives of the qualification work, and defines the object and subject of the research.

The first chapter defines the economic essence of the concepts of "risk," "banking risk" and outlines the theoretical and methodological foundations for analyzing and evaluating credit risks.

The second chapter explores the organizational structure and financial performance of ProCredit Bank, comparing it with competitors in the banking field.

The third chapter of the qualification work identifies the methods of minimizing credit risk for the bank, conducts an analysis of ProCredit Bank's approach to borrower creditworthiness assessment, and examines the creditworthiness of a real enterprise as an example.

RISK, BANKING RISK, CREDIT RISK, ASSESSMENT, BORROWER CREDITWORTHINE.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1	8
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ БАНКУ	8
1.1. Фінансова діяльність банку та класифікація його ризиків.....	8
1.2. Поняття і сутність кредитного ризику банку	20
1.3. Законодавче регулювання кредитних ризиків банків	24
1.4. Методичні підходи аналізу ризику за кредитними операціями.....	29
Висновки до розділу 1	38
РОЗДІЛ 2	40
АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	40
АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК»	40
2.1. Загальна характеристика діяльності АТ «Прокредит банк» та його місця в банківській системі країни	40
2.2. Аналіз нормативів банківської діяльності АТ «Прокредит банк».....	46
2.3. Аналіз фінансової діяльності АТ «Прокредит банк»	50
2.4. Аналіз кредитного портфелю АТ «Прокредит банк»	59
Висновки до розділу 2	63
РОЗДІЛ 3	65
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК» ТА АНАЛІЗУ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА	65
3.1 . Підходи до мінімізації кредитних ризиків банку	65
3.2. Підхід АТ «ПроКредит банк» до оцінки кредитоспроможності позичальника	69
3.3. Аналіз кредитоспроможності позичальника	73
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

Актуальність теми. Стабільний розвиток банківської системи є запорукою ефективного функціонування економіки країни. В свою чергу, комерційні банки є найважливішою ланкою банківської системи, адже забезпечують перерозподіл грошових коштів між населенням. Основною діяльністю банку є надання позик, тому серед ряду ризиків, з якими щоденно стикаються банківські установи, основним є кредитний ризик.

Нестабільна ситуація в країні, непередбачувані економічні процеси, погіршення становища позичальників – усе це призвело до збільшення ризикованості діяльності банків, збільшення частки проблемних кредитів у портфелі, під які банк формує додаткові резерви, та втрати прибутку. Крім того, варто зазначити, що кредитний ризик присутній завжди і позбутися цього неможливо, проте можна мінімізувати.

З огляду на описане вище, можна зробити висновок, що кредитні ризики є серйозною небезпекою для кожного банку, а їх постійна оцінка, прогнозування, мінімізація – важливим аспектом розвитку та стабільного функціонування кредитної установи, оптимізації структури її кредитного портфелю, що і обумовлює актуальність обраної теми для кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є дослідження поняття «кредитний ризик» для банківських установ та методів його оцінки та мінімізації.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

- визначити поняття «ризик» та «банківський ризик», проаналізувати основні види ризиків, з якими стикається банківська установа та надати їм характеристику;
- дослідити сутність кредитного ризику та визначити його основні характеристики;
- описати основні методичні підходи до оцінки кредитних ризиків;

- проаналізувати діяльність АТ «ПроКредит банк» та кредитний портфель;
- дослідити підхід АТ «ПроКредит банк» до оцінки кредитоспроможності позичальника;
- виділити методи мінімізації кредитного ризику;
- провести аналіз кредитоспроможності позичальника.

Об'єкт дослідження – кредитний ризик, як невід'ємна складова фінансової діяльності банківських установ.

Предмет дослідження – поняття «кредитного ризику» та методи його оцінки.

Методи дослідження. У роботі використовуються загальнонаукові методи дослідження, а саме: порівняння, вимірювання, аналізу і синтезу, абстрагування, узагальнення та інші.

Інформаційну базу роботи становлять нормативно-законодавчі акти України, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Прикладна цінність. Під час проведення дослідження процесу оцінки кредитних ризиків, були зроблені відповідні висновки, а також запропоновані методи і шляхи зменшення кредитного ризику. Впровадження цих методів на практиці сприятиме зменшенню проблемних кредитів у кредитному портфелі банків та забезпечить якісну оцінку позичальників у майбутньому.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи представлено на студентській науково-практичній online конференції «Трансформація національної фінансової моделі післявоєнного відновлення України». Тема доповіді: «Використання штучного інтелекту в аналізі кредитного ризику: нові можливості та виклики»

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Дипломна робота містить 95 сторінки, 19 таблиць, 13 рисунків, список використаної літератури з 58 найменувань, 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ БАНКУ

1.1. Фінансова діяльність банку та класифікація його ризиків

Банківські установи є невід'ємною частиною економічної системи країни. Банк – це юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право на надання банківських послуг, а надання даних послуг є частиною його фінансової діяльності. [1]

Фінансова діяльність – це дії, пов'язані з формуванням і використанням фінансових ресурсів установи, що мають форму економічно обґрунтованих управлінських рішень. Фінансова діяльність включає в себе і надання фінансових послуг. Відповідно до статті 4 Закону такими вважаються наступні послуги:

- 1) випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків;
- 2) довірче управління фінансовими активами;
- 3) діяльність з обміну валют;
- 4) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;
- 5) фінансовий лізинг;
- 6) надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;
- 7) надання гарантій та поручительств;
- 8) переказ коштів;
- 9) послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення;
- 10) професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню;

11) факторинг;

12) управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю відповідно до Закону України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю";

13) операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів;

14) банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність". [1]

Також, фінансова діяльність виступає системою форм і методів, що мають на меті фінансове забезпечення роботи, будь-якого суб'єкту господарювання, в тому числі і банку, її поліпшення. Під фінансовою діяльністю розуміють усі заходи, пов'язані з мобілізацією капіталу, його використанням, примноженням та поверненням.

Фінансова робота комерційних банків в основному здійснюється в таких напрямках: фінансове прогнозування і планування, оперативна, поточна фінансово-економічна робота, аналіз і контроль банківської діяльності. [2]

Фінансове прогнозування і планування є одним із найважливіших напрямків банківської фінансової роботи. Він залежить від загальної потреби в грошових ресурсах для забезпечення активної банківської діяльності та наявності цих коштів.

Оперативна та поточна фінансово-економічна робота охоплює сукупність активних і пасивних операцій комерційного банку.

Аналіз і контроль фінансової діяльності комерційного банку – це так звана перевірка фінансового стану, під час якої можна визначити недоліки і прорахунки, виявити та мобілізувати фінансові резерви, знайти шляхи підвищення доходів і прибутку, скорочення витрат, підвищити рентабельність та поліпшення банківської діяльності підприємства в цілому.

Частиною аналізу та контролю фінансової діяльності банку є аналіз усіх наявних ризиків та контроль показників для їх раннього виявлення, розробка

способів їх мінімізація. Це є вкрай необхідним, оскільки ризик є невід'ємною складовою діяльності банківських установ, бо, як і для будь якої іншої фінансово-економічної діяльності, для неї є характерним доволі високий рівень прийняття управлінських рішень під впливом значної кількості факторів та дій контрагентів, котрі важко точно передбачити.

У загальному розумінні ризик – це ймовірність збитків або втрат, невдачі, що пов'язано з конкретним напрямом дій та просто настання якоїсь небажаної події. За своєю сутністю поняття є складним багатогранним явищем, через що не можна знайти єдиного визначення, серед наукових джерел.

Ось, наприклад, на думку В. Вітлінського ризик – це економічна категорія в діяльності суб'єктів господарювання, що пов'язана з подоланням невизначеності, конфліктності в ситуаціях оцінювання, управління, неминучого вибору. [3] Схожа думка висвітлюється і в економічній енциклопедії під редакцією С. Мочерного: «ризик – це атрибут ухвалення рішення в ситуації невизначеності», також вказується, що невизначеність – це широке поняття, що означає неоднозначність, відсутність знання про результати і умови рішення. [4]

І. Бланк вважає, що ризик – є ймовірністю виникнення несприятливих наслідків у формі втрат доходу або капіталу в ситуації невизначеності умов здійснення фінансово-господарської діяльності. [5]

Ризик може бути визначений різними способами в залежності від автора та контексту. Зокрема, Л. Донець [6] вважає ризиком небезпеку втрати ресурсів або недоотримання доходів, О. Стоянова [7] визначає його як ймовірність збитків чи недоотримання доходів порівняно з прогнозованим варіантом, а А. Загородній, Г. Вознюк та Т. Смовженко [8] вбачають його як свідому можливість виникнення небезпеки втрат очікуваного прибутку, майна або грошей через випадкові зміни умов економічної діяльності.

Законодавство України Відповідно до Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” визначає ризик, як кількісну міру небезпеки, що враховує ймовірність

виникнення негативних наслідків від господарської діяльності та можливий розмір втрат від них. [9]. У Законі “Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” ризик описується, як можливість виникнення та ймовірні масштаби негативного впливу протягом певного періоду часу. [10]

Згідно з думкою деяких дослідників даного поняття, ризик може мати як позитивний, так і негативний результат, позитивним результатом називається “шанс”. У фінансовій теорії ризик зазвичай вважається можливістю відхилення кінцевого результату від запланованого та зв'язується з можливими фінансовими збитками. Ризик може виникати через управлінські, організаційні, технічні завдання або негативний вплив оточуючого середовища, такого як зміна ринкових умов або форс-мажорні обставини.

Так, зокрема, Дж. Міль та Н. Сенсор визначали ризик з точки зору відшкодування можливих збитків, які пов'язані з підприємницькою діяльністю, та ототожнювали його з математичними очікуваннями втрат, що можуть відбутися в результаті обраного рішення. [11] Г. Марковіц та В. Шарп вважають, що позитивний результат ризику можливий лише в теорії, оскільки це більше абстрактне та ідеалістичне явище. [12] За визначенням Л. Дж. Гітмана, ризик є важливим параметром ринкової економіки, який відображає ймовірність отримання збитків або чистого прибутку в ситуації з декількома альтернативами. [13]

Розглянувши різні погляди на визначення поняття «ризик», необхідно визначити сутність поняття «банківський ризик». В банківській діяльності ризик – це ймовірність зниження доходів, втрати банком частини свого прибутку, виникнення збитків або здійснення додаткових витрат в результаті здійснення фінансових операцій [14]. Загалом, визначення поняття включають такі елементи, як: ймовірність виникнення небажаного події, величина збитків, які можуть виникнути, а також можливі наслідки для банку та його клієнтів

Аналіз наявних у літературних джерелах визначень поняття “банківський ризик” демонструє те, що більшість з них є подібними між собою, а відмінності полягають переважно в обраному підході до розуміння сутності ризику в

цілому. У визначенні поняття, як правило, акцентується увага на його фінансовому характері, що виявляється у формі можливих результатів ситуації ризику.

Л. Бондаренко у своєму дослідженні розрізняє аж шість підходів до визначення поняття “банківський ризик”: як ймовірність відхилення від очікуваного результату; загроза втрат; ймовірність отримання як збитків, так і прибутку; невпевненість передбачення результату; ситуативна характеристика діяльності банку, що відображає невизначеність її результату; діяльність банку, пов’язана з подоланням невизначеності. [15]

В чинних нормативно-правових актах України приймається більш широкий підхід до визначення поняття "банківський ризик", який не обмежується лише фінансовими аспектами. У таких актах він визначається як можливість зазнати втрат у разі виникнення несприятливих обставин для банку [16]. До складу банківських ризиків входять різні види ризиків, що представлені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Види банківських ризиків

Види ризиків	Підвиди ризиків
Ризики зовнішнього середовища	Нормативно-правові ризики, ризики конкуренції, макроекономічні ризики, ризик країни
Ризики управління	Ризик зловживань, ризик неефективної організації діяльності, ризик неякісних управлінських рішень
Ризики організації банківських операцій	Технологічний ризик, операційний ризик, ризик впровадження нових фінансових інструментів, стратегічний ризик
Фінансові ризики	Процентний, кредитний, ліквідності, валютний

Національний банк України в Методичних вказівках з інспектування банків “Система оцінки ризиків” виділив дев’ять категорій ризику, а саме: кредитний, ліквідності, зміни відсоткової ставки, ринковий, валютний, операційнотехнологічний, репутації, юридичний та стратегічний. Ці категорії не розглядаються регулятором як взаємовиключні: Національний банк визнає, що “будь-який продукт або послуга може наражати банк на декілька ризиків”,

проте для зручності аналізу їх рекомендується виявляти та оцінювати окремо.[17]

Поняття ризику в банківській практиці є цілком поширеним та не обділеним уваги, адже банки виконують важливу фінансову роль у економічній системі як посередники між клієнтами та їх грошима. Задля забезпечення ресурсної бази для своїх операцій, банки повинні мати високий рівень надійності та довіри клієнтів. Також банки піддаються впливу багатьох факторів, які можна прогнозувати з різним рівнем ймовірності, тому вони повинні бути готові до ризику. Це положення покладене в основу класифікації банківських ризиків, яка традиційно передбачає їх поділ за критерієм здатності банку контролювати фактори виникнення на зовнішні (системні) та внутрішні (індивідуальні).

Ризики діяльності банку виникають через вплив внутрішніх (ендогенних) і зовнішніх (екзогенних) факторів. Особливістю зовнішніх факторів є те, що значна частина них є не контрольованими банком. До таких ризиків відносять ризики щодо країни та відсотковий ризик, а до внутрішніх – ризики пов'язанні з особливостями клієнтів, ризики банківських операцій, ризик обумовлений видом банку і тд.

Мета банку полягає в уникненні реалізації ризиків. Реалізовані ризики мають свій прояв у виникненні збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів, відповідно до визначення з нормативних документів. Варто додати, що ризики створюються загрозами. [18]

Відповідно до Бобиля В.В. [19] існує три групи ризиків: фінансові ризики, які виникають у процесі здійснення активних та пасивних операцій банку; операційні ризики, які пов'язані з організацією активнопасивних операцій та станом корпоративного управління банку; функціональні ризики, які виникають через вплив факторів зовнішнього середовища. Згідно з Крамаренко О.М. та Лаврентович Ю.І., ризики можна поділити на внутрішні та зовнішні, і далі внутрішні ризики поділяються на фінансові (деPOSITний, ризик банкрутства, інвестиційний) та функціональні(юридичний, впровадження нових

банківських продуктів, втрати репутації)., а зовнішні ризики вважаються форс-мажорними. Інвестиційний банк Америки (Investment bank council of America) розрізняє кредитний, ринковий, операційний, юридичний, ризик ліквідності та ризик репутації як основні види банківських ризиків. [20]

Бланк І.О. [22, 23] пропонує здійснювати класифікацію банківських ризиків у межах таких критеріїв, представлених у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Класифікація банківських ризиків

Класифікація ризику	Види ризиків
За джерелом виникнення ризику	Систематичний та несистематичний ризик;
За видом	Процентний, валютний, цінний, кредитний, інвестиційний, інноваційний, депозитний, інфляційний, податковий, криміногенний ризик;
Залежно від характеру об'єкта	Ризики окремої фінансової операції, різних видів фінансової діяльності та діяльності фінансової організації в цілому;
Залежно від використання фінансових інструментів	Індивідуальний та портфельний ризик;
Залежно від фінансових наслідків	Характеризуються втраченою вигодою, супроводжуються як понесенням економічних втрат, так і отриманням додаткових доходів
За характером прояву в часі	Постійні та періодичні види ризику
Залежно від рівня вірогідності реалізації	Низький, середній, високий та не визначений
Залежно від величини фінансових витрат	Допустимий, критичний та катастрофічний
За можливістю передбачення	Прогнозований та непрогнозований
За можливістю страхування	Що страхуються та ризики, які не можуть бути застраховані

Відповідно до класифікації Національного банку України, існує дев'ять основних категорій ризику: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни

відсоткової ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик. [24]

А у постанові «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» [25] зазначена наступна класифікація ризиків: 1) кредитний ризик, 2) ризик ліквідності; 3) інформаційний ризик, 4) процентний ризик банківської книги; 5) ризик країни, 6) операційний ризик; 7) комплаєнс-ризик, 8) передрозрахунковий ризик, 9) ризик репутації; 10) ризик розрахунків; 11) ринковий ризик; 12) стратегічний ризик; 13) трансфертний ризик; 14) юридичний ризик. Розглянемо основні види ризиків детальніше.

Ризик ліквідності відноситься до можливості зазнати збитків, додаткових витрат або неотримання запланованих доходів через невміння банківської установи забезпечити фінансування зростання активів або виконання своїх зобов'язань у встановлені строки. Цей ризик може виникнути внаслідок незбалансованості активів та пасивів за строками, а також через нездатність банку залучити необхідні фінансові ресурси для досягнення своїх стратегічних цілей. В деяких дослідженнях виділяють ризик ліквідності інвестування та ризик ліквідності активів. Управління ризиками ліквідності передбачає аналіз структури зобов'язань та вимог банку за строком погашення.

Процентний ризик банківської книги – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок впливу несприятливих змін процентних ставок на банківську книгу [25]. Цей вид ризику впливає на економічну вартість капіталу банку та чистий процентний дохід. Особливо вразливі до процентного ризику ті банки, які не прогнозують зміни відсоткових ставок та не дотримуються співпадіння строків повернення наданих та залучених коштів або встановлюють різні ставки за активними та пасивними операціями.

Ринковий ризик відображає ймовірність виникнення збитків, додаткових витрат або неотримання запланованих доходів через негативні зміни курсів

іноземних валют, процентних ставок та вартості фінансових інструментів [25]. Його походження пов'язане з коливаннями цін на головних ринках світу, таких як ринки боргових цінних паперів, акцій, валют та товарів. Зокрема, він може включати валютний, процентний та фондовий ризики, оскільки ці ринки є чутливими до зміни відсоткових ставок. Ринковий ризик відноситься до спекулятивного ризику, оскільки коливання цін можуть призвести до збитків або прибутків.

Операційний ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок недоліків або помилок в організації внутрішніх процесів, навмисних або ненавмисних дій працівників банківської установи або інших осіб, збоїв в роботі інформаційних систем банку або внаслідок впливу зовнішніх факторів[25]. Операційний ризик є одним з найпоширеніших видів банківських ризиків і включає в себе юридичний ризик, але не включає ризик репутації та стратегічний ризик. Його унікальність полягає в тому, що він присутній практично в усіх сферах діяльності банківської установи, але встановлення та відокремлення його від усіх інших видів ризиків може бути важким завданням. Згідно з Базельською угодою з капіталу, операційний ризик визначається як ризик зазнання збитків через помилки та недоліки, які виникають під час виконання внутрішніх процесів працівниками, роботу інформаційних систем та технологій, або через зовнішні події. [26]

Комплаєнс-ризик означає можливість виникнення збитків, санкцій, додаткових витрат або втрати репутації, які виникають у зв'язку з невиконанням банком вимог законодавства, нормативних актів, ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, корпоративної етики, конфлікту інтересів, а також внутрішньобанківських або внутрішньогрупових документів банку [25]. Основними причинами виникнення цього ризику є недосконалість систем внутрішнього контролю, участь працівників банківської установи в сумнівних операціях, низький рівень професіоналізму, неефективність фінансового моніторингу та ризик-менеджменту. COMPLAENS-РИЗИК відноситься

до тих ризиків, які важко оцінити кількісно, і включає такі види ризику, як продуктовий ризик регулятивний ризик, юридичний ризик, репутаційний ризик та операційний ризик [27].

Комплаєнс-ризик притаманний майже всім сферам діяльності банку: банківським операціям, процесам, продуктам або послугам, підрозділам управління, виконавчим підрозділам й іншим системам банківської установи. Більш того, на виникнення комплаєнсризиків можуть вплинути всі ризики або ці ризики можуть трансформуватись в комплаєнс-ризик [28]

Ризик репутації, з свого боку, означає можливість виникнення збитків, додаткових витрат або втрати запланованих доходів через несприятливе сприйняття банківською установою клієнтами, контрагентами, акціонерами, наглядовими та контролюючими органами. Причинами виникнення цього ризику можуть бути порушення принципів професійної етики, відсутність достатнього досвіду в виявленні сумнівної та протиправної діяльності, а також публікація негативної інформації про банк.

Юридичний ризик відображає можливість зазнання фінансових втрат або збитків, або недержання запланованих доходів через неочікуване застосування законодавчих норм, які можуть бути неоднозначно тлумачені або через умови договору, які не відповідають вимогам законодавства України. Юридичний ризик залежить від недосконалості національного законодавства та помилкового оформлення робочих документів, які підтверджують право власності або умови оренди і тд.

Валютний ризик - виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют, що впливають на активи, зобов'язання та позабалансові позиції, що містяться в торговій та банківській книгах банку.

Передрозрахунковий ризик (Pre-Settlement Risk) можна описати як ризик збитків або недоотримання запланованих доходів, який виникає внаслідок можливого дефолту контрагента з договором перед тим, як будь-яка зі сторін виконає свої зобов'язання за цим договором. Іншими словами, цей ризик виникає на етапі підготовки до виконання договірних зобов'язань і стосується

можливості виникнення неплатоспроможності контрагента перед початком виконання договірних умов. [29]

Ризик країни відноситься до всіх можливих ризиків, які можуть виникнути в економічному, політичному та соціальному середовищі країни, де зареєстрований та діє боржник-нерезидент, і можуть вплинути на його здатність відшкодувати борги. Цей тип ризику виникає через певні кризові події в іншій країні та може бути розглянутий як специфічний кредитний ризик.

Ризик розрахунків відноситься до ймовірності збитків, додаткових втрат або невиконання контрагентом своїх зобов'язань після того, як банк вже виконав свою частину зобов'язань. Цей тип ризику може бути розглянутий як реалізований або частково реалізований передрозрахунковий ризик, а також як специфічний кредитний ризик. [18]

Ринковий ризик відноситься до ймовірності збитків, додаткових втрат або невиконання запланованих доходів через негативні зміни курсів іноземних валют, процентних ставок, вартості фінансових інструментів та інших факторів. Цей тип ризику можна розглядати як комбінацію валютного, процентного та інших вузьких типів ризику. [29]

Стратегічний ризик пов'язується з помилками у реалізації функцій стратегічного менеджменту. Насамперед, ідеться про неправильне формулювання цілей та стратегії банку: помилки в розробці стратегічного плану, неадекватне ресурсне забезпечення реалізації стратегії, а також хибний підхід до управління ризиками в банківській практиці.

Технологічний ризик пов'язаний з використанням у діяльності банку технічних засобів, обладнання та програмних продуктів. Цей вид ризику породжується помилками в застосуванні комп'ютерних програм, у математичних моделях, формулах і розрахунках. Виникає він і в разі несвоєчасного або неадекватного інформування менеджерів, через недоліки в інфраструктурних підсистемах, порушення в мережах або засобах зв'язку. При цьому фінансові втрати банку спричинюються як помилками та збоями, так і додатковими витратами на їх усунення.

Ризик зловживань – це можливість збитків для банку, до яких призводять шахрайство, розтрати, несанкціонований доступ до ключової інформації з боку службовців або клієнтів банку, відмивання грошей, несанкціоноване укладання угод.

Функціональні ризики мають значний вплив на операційну діяльність банків. Їх виникнення спричинено неможливістю здійснення своєчасного та повного контролю за фінансово-господарською діяльністю банку, включаючи процеси створення та впровадження нових продуктів та послуг, збір, обробку, аналіз та передачу інформації, кадровий потенціал та адміністративно-господарські операції.[11]

Депозитний ризик банку оцінює ступінь невизначеності, щодо можливості переведення розрахункового або поточного рахунку до іншого банку або дострокового вилучення вкладу. Валютний ризик банку пов'язаний з втратами, які можуть виникнути через коливання валютних курсів та цін на банківські метали. Наприклад, валютний ризик відображає ймовірність збитків або зменшення вартості активів та капіталу банку внаслідок несприятливих змін валютних курсів, як стверджує К. Уваров. [30]

Відсотковий ризик банку вимірює міру невизначеності, щодо можливості збитків через несприятливі зміни відсоткових ставок. Зокрема, ризик фінансування за незбалансованої зміни відсоткових ставок за наданими кредитами та позиками, ризик зниження доходу банку внаслідок негативного впливу непередбаченої зміни відсоткових ставок, як доводять Т. Блудова та П. Гармидаров. [31]

Ще одним різновидом ризиків є кредитний ризик. Це один з ризиків вищого порядку згідно класифікації. Більшість банків займаються кредитуванням, як основним видом діяльності, і для успішної кредитної діяльності вони повинні мати здатність оцінювати кредитоспроможність своїх позичальників.

1.2. Поняття і сутність кредитного ризику банку

Банківська діяльність напряду пов'язана зі здійсненням кредитних операцій, які є основною частиною активної діяльності установи. Надання таких послуг включає в себе і прийняття відповідних ризиків, де серед основних і виступає кредитний ризик.

В загальному розумінні, кредитний ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат чи недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником або контрагентом взятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору. Проте, ознайомившись з роботами різних авторів та дослідників, можна помітити, що вони описують дане поняття дещо різним способом, звісно деякі визначення повторюються, однак деякі вирізняються нестандартним підходом.

Більшість науковців визначають кредитний ризик як ризик неповернення у встановлений термін основного боргу та процентів за кредитом, що належать кредитору відповідно до кредитного договору. Представниками такого підходу є і В.І. Грушко, О.І. Пилипченко, Р.В. Пікус. Вони визначають дане поняття таким чином: “Кредитний ризик може бути визначений як невпевненість кредитора у тому, що боржник буде спроможним і матиме наміри виконати свої зобов'язання відповідно до термінів та умов кредитної угоди”. [32] Схожа думка і у Ефименко Т. І.

Також, існує таке визначення кредитного ризику: ймовірність несплати позичальником основного боргу та відсотків, які належать сплаті за користування кредитом у терміни, визначені в кредитному договорі, згідно Положення Національного банку України про кредитування. [33]

Інший підхід до опису поняття має Р. Яворський. Він пояснює його, як ймовірність зміни грошового потоку як у кількісному, так і часовому вимірі під час кредитної операції як з боку кредитора, так і з боку позичальника.[34] О.В. Пернарівський же визначає його, як міру невизначеності щодо виникнення небажаних подій при здійсненні фінансових угод, суттю яких є те, що

контрагент банку не зможе виконати взятих на себе за угодою зобов'язань і при цьому не вдасться скористатися забезпеченням повернення позичених коштів [35].

Якщо звернутися до іноземних джерел, то там наявне визначення кредитних ризиків, як можливий спад прибутковості банку або втрату частини акціонерного капіталу в результаті неспроможності позичальника погасити і обслуговувати отриманий кредит [36].

Крім того, існує підхід, що визначає присутність кредитного ризику і під час здійснення депозитних операцій. Даний ризик являє собою концепцію, що клієнт банку є подібним до кредитора, коли розміщує власні кошти у ньому. Таким чином, існує ризик того, що банк не виконати свої зобов'язання перед клієнтом у визначений час у повному обсязі.

Узагальнюючі різні підходи, під кредитним ризиком розуміється, що кредитні платежі можуть бути затримані чи взагалі невиконані, що може призвести до проблем в кругообігу грошових коштів, а отже призвести до проблем з ліквідністю. А це у свою чергу може впливають на розмір капіталу установи, її прибутковість та структуру активів та пасивів банку.

Кредитний ризик присутній в усіх сферах діяльності, де результат виробничої діяльності або надання послуг залежать від діяльності позичальника, контрагента або емітента. Він виникає від моменту відкриття ризикової позиції (разової угоди або ж кредитного портфеля) і наявний на всіх етапах супроводу та припиняє своє існування разом із закриттям і повним погашенням ризикової позиції.

Кредитний ризик стосується кредитних операцій, які неможливо точно оцінити щодо їхньої ефективності та умов здійснення у майбутньому, що виступає об'єктом ризику. Особа або колектив, який має відповідну компетенцію для управління та прийняття відповідних управлінських рішень щодо цих кредитних операцій та зацікавлений у їхніх результатах - є суб'єктом кредитного ризику.

Сутність кредитного ризику полягає в тому, що банк надає кредит з ризиком неотримання повернення грошей. Якщо позичальник не може повернути кошти, то банк зазнає фінансових збитків. Тому банки намагаються зменшити свій ризик шляхом проведення оцінки кредитного ризику позичальників, встановлення певних вимог до кредитних заявок та управління портфелем кредитів. Рівень кредитного ризику визначається величиною фінансових збитків, що можуть виникнути у разі неповернення або несвоєчасного повернення позичальником основного боргу та несплати відсотків за умовами кредитування. [28] Зазвичай очікувані збитки від кредитних ризиків покриваються за рахунок створених резервів, а неочікувані збитки - за рахунок власного капіталу організації

Сам ризик залежить від фінансового стану позичальника, форми кредиту, його розміру та інших факторів, таких як загальна економічна ситуація та правові питання. Цей ризик може бути відображений на балансі або поза ним. [37].

Чинники, що призводять до кредитного ризику, можна розподілити на три групи в залежності від того, з якої сфери вони виникають: зовнішні чинники, які відносяться до середовища банку та його контрагентів; чинники, які пов'язані з діяльністю позичальника, та внутрішні чинники кредитного ризику, які притаманні самому банку. Крім того, чинники можна розподілити на контрольовані (тобто ті, які можуть бути зменшені або уникнені управлінськими рішеннями банку) та неконтрольовані, а також на визначені (щодо яких існує повна та достовірна інформація) та невизначені (щодо яких інформація може бути відсутня або не достатня). [38]

Кредитний ризик може бути викликаний як зовнішніми, так в внутрішніми факторами (табл. 1.1) Факторами зовнішнього середовища є нормативно-правове регулювання, зміни кон'юнктури ринку, зовнішнього середовища та інші, а внутрішніми факторами - надмірна концентрація кредитного портфеля, що викликана помилковими діями працівників банку.

Крім того, діяльність позичальника може також бути джерелом кредитного ризику, наприклад, відсутність достатнього капіталу або недостатня репутация.

Таблиця 1.3 — Класифікація кредитного ризику за джерелом його походження

Група ризику	Вид ризику	Характеристика
Зовнішній ризик	Економічний	Інфляція, криза
	Політичний	Політична нестабільність у країні, зовнішньоекономічні проблеми
	Нормативно-правовий	Зміна вимог НБУ, несприятливі зміни законодавства
	Непередбачуваний	Форс-мажор
	Фінансовий	Фінансова неспроможність позичальника
	Відповідальності	Небажання позичальника платити по забор'язанням
Внутрішній ризик	Управлінський	Зловживання персоналу
		Методологічні та інформаційні порушення тощо

Джерело: [39].

Практично будь-яка кредитна операція банку призводить до появи кредитного ризику, тому банківська установа має формувати резерви, щоб забезпечити можливі витрати в разі неповернення позичених коштів до повного їх повернення клієнтом. Тобто, кредитний ризик може виникнути не тільки щодо кредитів, але й за іншими позиціями в балансі та позабалансових позиціях, таких як гарантії, акцепти і тд, за винятком боргових цінних паперів та інших фінансових інструментів у торговій кризі банківської установи. Банки можуть стикнутися з проблемами, якщо не зможуть своєчасно ідентифікувати ослаблені активи, створити необхідні резерви для їх списання і припинити визнання прибутку від відсотків.

Якщо ж детальніше розглянути поняття кредитного ризику, то можна розрізнити такі рівні кредитного ризику: кредитний ризик за окремою угодою та кредитний ризик усього портфеля. Кредитний ризик за окремою угодою

можна визначити як зовнішній ризик, а кредитний ризик усього портфеля – як внутрішній ризик.

Також, можна виділити такі види кредитного ризику:

– Ризик концентрації. Означає, що банк може зіткнутися зі значними кредитними втратами через те, що він надає значний обсяг кредитів окремим клієнтам або групі клієнтів, які пов'язані організаційно чи капіталом, або клієнтам, які вразливі до змін спільних ризикових факторів, зокрема економічних (наприклад, ситуації в галузі, географічного розташування, залежності між суб'єктами господарювання тощо).

– Залишковий (резидуальний) ризик. Ризик меншої ефективності заходів, що приймаються банком для обмеження кредитного ризику, зокрема забезпечення, що виникає через інші вторинні ризики, пов'язані з використанням таких інструментів (наприклад, операційного ризику, ринкового ризику, ризику ліквідності), і при цьому ризик менший, ніж очікувалося.[40]

Крім того, існують непрямі ризики, які мають вплив на кредитний ризик через їх негативний вплив на можливість клієнта здійснювати свої платежі перед банком. Ці ризики включають:

– Ризик валютного курсу - ризик збільшення розміру зобов'язань клієнта внаслідок небажаних змін валютних курсів;

– Ризик процентної ставки - ризик збільшення зобов'язань клієнта внаслідок небажаних змін у рівні процентних ставок.[41]

1.3. Законодавче регулювання кредитних ризиків банків

Законодавче регулювання кредитних ризиків банків є важливою складовою оцінки та управління ризиками у банках. Воно визначає правила, за якими банки можуть займатися своєю діяльністю та які обмеження встановлені на їх дії з метою забезпечення стабільності та захисту інтересів клієнтів та включає в себе різні аспекти, такі як ліцензування банків, регулювання

банківської діяльності, нагляд та контроль за діяльністю банків, а також механізми захисту вкладників та інвесторів.

Банк, згідно Закону Про банки і банківську діяльність, повинен виявляти, вимірювати, моніторити, контролювати, звітувати та пом'якшувати всі значущі ризики, які можуть виникнути в його діяльності, з урахуванням розміру банку, складності, обсягу, виду, характеру операцій, організаційної структури та профілю ризику банку, особливостей діяльності як системно важливих, так діяльності банківської групи, до якої належить банк. Банк також має розробляти та надсилати до Національного банку України плани забезпечення безперервної діяльності, фінансування в кризових ситуаціях та відновлення діяльності в разі необхідності, згідно з вимогами Національного банку України. [42]

Держава впливає на діяльність банків шляхом формування законодавчонормативної бази та застосуванням правових, економічних та адміністративних методів, визначаючи напрями грошово-кредитної політики, яку реалізовує НБУ. Національний банк України здійснює державне регулювання діяльності банків шляхом застосування різних форм, таких як:

- адміністративне регулювання, яке включає реєстрацію та ліцензування банків, встановлення вимог та обмежень щодо їх діяльності, застосування різноманітних санкцій, нагляд за діяльністю банків та надання рекомендацій щодо їх діяльності;

- індикативне регулювання, яке передбачає встановлення обов'язкових економічних нормативів, визначення норм обов'язкових резервів для банків, встановлення вимог до визначення банками розміру ризиків, пов'язаних з їх діяльністю, визначення процентної політики та надання рефінансування банкам; крім того, Національний банк України управляє золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції, операції з цінними паперами на відкритому ринку та контролює імпорт та експорт капіталу.[42]

Серед різних форм регулювання, які були згадані вище, можна виділити основні напрями регулятивної діяльності НБУ щодо кредитних ризиків. Ці напрями включають:

- Обмеження доступу банків до ринку кредитування, яке досягається через видачу банківської ліцензії на здійснення кредитних операцій.

- Розробка методичної бази для проведення кредитної діяльності банків, що включає визначення принципів кредитування, процедур видачі та повернення кредитів, а також правове регулювання взаємовідносин між кредитором та позичальником.

- Встановлення нормативів кредитного ризику відповідно до Інструкції "Про порядок регулювання діяльності банків в Україні", яка була затверджена постановою Правління Національного банку України № 368 від 28.08.2001 р.

- Впровадження вимог щодо створення обов'язкових резервів комерційними банками, які призначені для відшкодування можливих втрат від кредитної діяльності, згідно з Положенням "Про порядок формування та використання банками України резерву для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями", затвердженим постановою Правління Національного банку України № 23 від 25.01.2012 р.

- Здійснення виїзного та безвиїзного нагляду за кредитною діяльністю комерційних банків НБУ з метою оцінки ефективності регулювання кредитних ризиків. НБУ у своїй практиці також використовує такі методи впливу на кредитні операції банків як:

- облікова політика;
- операції на відкритому ринку;
- зміна норм обов'язкових резервів;

- Надання рекомендацій щодо політики ризик-менеджменту та вдосконалення систем внутрішнього контролю банків.

- Встановлення обмежень на рівень відсоткових ставок за кредитами та депозитами, що надаються та залучаються банками.
- Визначення порядку проведення стрес-тестів для оцінки стійкості банківської системи до негативних змін на ринку.
- Застосування санкцій та інших заходів до банків, що порушують правила та норми регулювання кредитної діяльності.
- Надання допомоги та консультацій комерційним банкам щодо вдосконалення кредитної діяльності та ризик-менеджменту. [43]

Як було уже розглянуто раніше, один з основних видів ризиків, з якими стикаються банки, є кредитний ризик. Він пов'язаний з можливістю невиконання позикових коштів боржником або зі зниженням кредитоспроможності кредитора., тому законодавче регулювання кредитних ризиків банків передбачає встановлення вимог щодо обов'язкових нормативів капіталу та ліквідності, що дозволяє зменшити ризики банку та забезпечити його стійкість у випадку виникнення негативних ситуацій.

Для регулювання саме кредитних ризиків банку Центральний банк користуються різноманітними інструментами для забезпечення стабільності та здоров'я банківського сектору. Одним з найбільш ефективних та важливих інструментів є ставка центрального банку, яка входить до складу облікової політики. Ця ставка використовується для контролю інфляції та є основним орієнтиром для комерційних банків щодо встановлення вартості їхніх послуг. Хоча цей інструмент має монетарний характер, він має значний вплив на безпеку кредитних установ, оскільки він встановлює беззбиткову норму банківського проценту та вказує на очікуваний рівень інфляції та мінімальну ставку рефінансування. Через облікову ставку Національного банку комерційні банки отримують трансмісійний механізм, який впливає на обсяг готівки в економіці та, в подальшому, на рівень цін.

Ліцензування є ще одним з основних елементів наглядового процесу, з якого починається та яким закінчується цикл життєдіяльності фінансової установи. Національний банк на стадії ліцензування здійснюватиме оцінку

відповідності кваліфікаційним вимогам (професійна придатність та ділова репутація) ключових керівників кредитної спілки, а також перевірятиме наявність базової системи управління. [45]

При отриманні ліцензії досліджується і розмір статутного капіталу, як одного з показників стійкості банку до можливих ризиків. Законодавством визначається мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, а також мінімальний розмір статутного капіталу банку не може бути меншим 200 мільйонів гривень.

Також, в межах наглядової політики НБУ встановлює норми з обов'язкового резервування для банків, що підтримує необхідний рівень ліквідності у системі. Банки повинні забезпечити обов'язкові резерви шляхом виділення частини своїх вкладів, які не можуть бути використані для кредитування чи інвестування. Норма обов'язкового резервування встановлює відношення між сумою обов'язкових резервів та загальною сумою банківських пасивів, до яких застосовуються ці вимоги, згідно з Правлінням Національного банку України.

Змінюючи норму обов'язкового резервування, НБУ впливає на кредитну політику банків та грошову масу в обігу. Зменшення норми обов'язкового резервування дозволяє банкам використовувати більшу частину своїх активів, що збільшує обсяг кредитування. А якщо навпаки – норма збільшується, то зменшується і кредитний потенціал банків. Регулюючи умови норми резервування, НБУ формує середовище кредитної діяльності банків та зменшує їх вразливість від ризиків на ринку. Це важливо як для комерційних банків, так і для органів нагляду. [43]

Наразі, розмір відрахувань до резервного фонду має бути не менше 5 відсотків від прибутку банку до досягнення ними 25 відсотків розміру регулятивного капіталу банку, згідно законодавства. [45]

Окрім резервування, банк повинен постійно забезпечувати достатній рівень ліквідності, щоб виконувати свої зобов'язання вчасно та повністю під час погашення строків та дотримання таких вимог, як:

- мінімальні значення нормативів ліквідності, встановлені Національним банком України;
- підвищені значення нормативів ліквідності, установлені Національним банком України згідно з частинами десятою статті 67 цього Закону;
- рівень достатності внутрішньої ліквідності. [40]

Законодавчі норми накладають обмеження і на процеси кредитування та встановлюють правила проведення кредитного аналізу клієнтів банку. Банки повинні враховувати кредитний ризик при виданні позик, тому законодавство встановлює максимальні ліміти на розмір кредиту, що може бути наданий конкретному клієнту, вимоги до капіталу та ліквідності, обов'язкові вимоги щодо формування резервів на покриття можливих збитків від невиконання позик або зниження кредитоспроможності боржників, та інші вимоги.

Крім того, законодавче регулювання також передбачає моніторинг діяльності банків з метою забезпечення виконання ними встановлених нормативів та вимог. Державні органи здійснюють нагляд за діяльністю банків та можуть накладати штрафні санкції в разі порушення встановлених вимог.

1.4. Методичні підходи аналізу ризику за кредитними операціями

Кредитний ризик є важливим аспектом управління банківською діяльністю, оскільки він може впливати на фінансові результати банку та його репутацію. Для зменшення ризику банки повинні використовувати різноманітні методи та інструменти для оцінки та управління кредитним ризиком.

Метою аналізу кредитним ризиком є дослідження історичної та поточної ситуації задля виявлення можливих проблем на початковому рівні, їх

вирішення та розробки планів задля мітігації наявних та потенційних ризиків та, і в загалом, планів щодо роботи банку на майбутні періоди.

"Принципи", представлені Базельським комітетом, підкреслюють важливість моніторингу кредитного ризику у фінансових установах. Історія показує, що багато банків зазнали серйозних проблем у минулому через нечіткість кредитних стандартів для позичальників-контрагентів, недостатнє управління ризиками в портфелі та недостатню увагу до економічних та інших змін, які можуть призвести до погіршення кредитоспроможності контрагента банку. [46]

У своїй діяльності банк визначає кредитний ризик за такими видами активних операцій:

- кредити, надані юридичним та фізичним особам;
- кредити та вимоги до банків (включаючи операції зворотного репо, розміщення коштів на кореспондентських рахунках, кошти в розрахунках);
- фінансова дебіторська заборгованість;
- дебіторська заборгованість за господарською діяльністю;
- боргові цінні папери;
- акції та інвестиції в інші компанії;
- похідні фінансові активи [50]

Фактично, оцінка кредитного ризику у фінансовому виразі визначається його впливом на фінансовий результат установи. Для такого оцінювання Правлінням НБУ було розроблено систему для оцінки кожної категорії ризику, кредитного в тому числі. Так наглядові оцінюють кількість ризику, якість управління ризиком, сукупний ризик і напрям ризику. Фактори оцінки наступні:

- снування ефективних та доведених до виконавців внутрішніх нормативних вимог щодо управління кредитним ризиком, які затверджені відповідними органами банку та відповідають принципам корпоративного управління та вимогам практики;

- Склад портфелів активів та концентрації;
- Рівень забезпечення кредитного ризику заставою;
- Обсяг умовних зобов'язань банку, включаючи гарантії, непокриті та резервні акредитиви, кредитні лінії та інші;
- Тенденції зростання обсягів активних операцій, прострочень, негативно класифікованих кредитів і збитків від активних операцій;
- Достатність резервів банку на випадок можливих втрат від активних операцій, наявність своєчасної, достовірної та повної управлінської інформації;
- Ефективність кредитного адміністрування, включаючи кредитний аналіз, моніторинг, роботу з проблемними активами, оцінку застави та документальне оформлення застави;
- Адекватність методів визначення кредитних проблем;
- Рівень кваліфікації та комплектації кадрів, що відповідає обсягу та складності активних операцій банку;
- Використання належних облікових підходів щодо балансових та позабалансових активів та резервів;
- Наявність належних механізмів контролю (аудит, внутрішні перевірки кредитної діяльності, відповідні процедури тощо) для класифікації портфелів, забезпечення точності даних і моніторингу дотримання положень або законів. [47]

У процедурах оцінки кредитного ризику використовуються наступні поняття: ймовірність дефолту, яка вказує на те, наскільки ймовірно, що дебітор не зможе виконати свої зобов'язання протягом певного періоду; кредитний рейтинг, що відображає рівень кредитної надійності дебіторів, контрагентів емітентів цінних паперів або операцій; кредитна міграція, яка вказує на зміну кредитного рейтингу дебітора, контрагента, емітента або операції; сума, що підлягає кредитному ризику, яка включає загальний обсяг зобов'язань дебітора або контрагента перед організацією, а також суму вкладень у цінні папери

емітента та інші; рівень втрат в разі дефолту, який відображає частку від суми, що підлягає кредитному ризику, яка може бути втрачена в разі дефолту. [47]

Критеріями оцінювання кредитного ризику є якісний та кількісний аналіз. Якісний аналіз кредитного ризику полягає у визначенні джерел ризику. Джерела кредитного ризику – це ті фактори (чинники), які спричиняють невизначеність під час здійснення кредитних операцій.

Аналіз кредитного ризику вимагає від банківського керівництва глибоких знань, досвіду та інтуїції у цій сфері діяльності. Його можна розглянути в двох аспектах:

- Визначення можливих джерел кредитного ризику, оцінка кредитоспроможності позичальника та аналіз відповідності параметрів кредиту умовам кредитної угоди.

- Виявлення суб'єктивних факторів кредитного ризику, таких як інтереси різних сторін, їхні ризики та можливі наслідки. Для якісного аналізу кредитного ризику необхідно ідентифікувати всі можливі джерела ризику та оцінювати кредитоспроможність позичальника. [48]

Кількісний аналіз кредитного ризику здійснюється різними методами, серед них найпоширеніші: статистичний метод; метод експертних оцінок; метод аналогій; аналіз чутливості (вразливості); методи імітаційного моделювання, коефіцієнтний метод, тощо. Згідно вказівок НБУ він відбувається з урахуванням таких факторів:

- диверсифікація;
- відношення рівня наданих кредитів і зобов'язань до загальних активів;
- дотримання планів щодо зростання активів, що генерують кредитний ризик;
- політика банку при розширенні обсягів кредитування щодо структури, термінів, та інших умов;

- кількість винятків і встановлених процедур та практики здійснення активних операцій;
- вартість та якість забезпечення щодо розміру кредитного ризику;
- рівень прострочених та безнадійних кредитів та його тенденція;
- рівень негативно класифікованих активів;
- стан резервів під втрати за активними операціями [49].

Для оцінки кредитного ризику банки використовують різні методи. Один з найбільш поширених методів - це складання кредитного портфеля. Кредитний портфель являє собою сукупність усіх наданих позик. Даний метод дозволяє оцінити ризики банку шляхом визначення його розподілу за різними параметрами (сектор, регіон, термін кредитування, кредитний рейтинг тощо). Цей метод дозволяє виявити слабкі місця в кредитному портфелі та прийняти рішення щодо його диверсифікації. Також до методів аналізу ризику за кредитними операціями належить метод дисперсійного аналізу, який дозволяє визначити ступінь ризику від кредитування певної групи клієнтів або визначити ризики від окремих видів кредитів.

З метою визначення розміру кредитного ризику за активами, відповідно до внутрішніх положень та вимог цього Положення, банк визначає значення кожного з компонентів кредитного ризику (PD, LGD та EAD) залежно від таких чинників, як вид боржника (наприклад, юридична чи фізична особа, бюджетна установа, банк, боржник - емітент цінних паперів), вид активу, вид забезпечення, валюта боргу (національна або іноземна), спосіб оцінки активу (на індивідуальній або груповій основі).[50]

Оцінка кредитного ризику передбачає також і аналіз фінансових показників окремого позичальника та його здатності повернути кредит. Банк може вивчити фінансову звітність позичальника та інші фактори, такі як прибуток, заборгованість та ліквідність. На основі цих показників банк визначає ризик, пов'язаний з позичальником. Крім того, банки можуть використовувати інші джерела інформації для оцінки кредитного ризику, такі як кредитні звіти та історії платежів позичальників.

Банки створюють складні системи колегіальних органів для кредитування та інвестування, що складаються з декількох рівнів. Наприклад, на центральному рівні це Великий кредитний комітет (ВКК) та Малий кредитний комітет (МКК). Для ефективного управління індивідуальним кредитним ризиком банки використовують декілька методів, включаючи аналіз кредитоспроможності позичальника, аналіз та оцінку кредиту, структурування позики, документування кредитних операцій, контроль за наданим кредитом та станом застави.

Коли кредитна спілка вирішує, чи видавати кредит, вона проводить детальний аналіз інформації та враховує багато факторів для оцінки ризиків, зокрема:

- Мету отримання кредиту та джерела, з яких боржник буде сплачувати його заборгованість;
- Кредитну історію та поточну платоспроможність боржника;
- Якщо кредит надається для підприємницької діяльності, то спілка оцінює життєздатність бізнес-моделі фізичної особи - суб'єкта господарювання;
- Прийнятність та достатність забезпечення, а також можливість його реалізації;
- Умови кредитного договору, що забезпечують обмеження збільшення кредитного ризику в майбутньому;
- Прогнозні дані щодо необхідної суми для формування резервів на очікувані кредитні збитки та величини кредитного ризику на момент видачі кредиту;
- Репутацію боржника та його готовність нести юридичну відповідальність та співпрацювати з кредитною спілкою на будь-яких питаннях, що можуть виникати протягом періоду користування кредитом; Також спілка враховує надійність та достатність юридичної позиції щодо умов кредитного договору та договорів забезпечення/застави для забезпечення належної співпраці з боржниками/заставаодавцями.[40]

Після аналізу, банк надає позичальнику кредитний рейтинг - це числова оцінка, яка відображає ризик неповернення позичальником кредиту. Чим вищий кредитний рейтинг, тим нижчий ризик кредитного дефолту.

Аналіз та присвоєння кредитного рейтингу є частиною одного з найпопулярніших методів аналізу ризику - методу оцінки кредитного скорингу, що базується на визначенні кредитного рейтингу потенційного позичальника на основі історії його кредитних зобов'язань, доходів, відношення до ризику та інших факторів. Цей метод дозволяє банкам швидко визначати кредитний ризик та рівень кредитного ризику для окремих клієнтів. [47]

Ще існує метод заснований на бальній оцінці позичальника. Критерії, за якими проводиться оцінка позичальника, чітко індивідуальні для кожного банку, базуються на його практичному досвіді і періодично переглядаються. Крім того, для повного аналізу ризику банки використовують також метод валютного аналізу, аналізу графіку погашення кредиту, аналізу ліквідності тощо.

Останнім часом в банках розроблюються методи оцінки якості потенційних позичальників за допомогою різного роду статистичних моделей. Мета в тому, щоб розробити стандартні підходи для об'єктивної характеристики позичальників, знайти числові критерії для розділу майбутніх клієнтів на підставі наданих ними матеріалів на надійних та ненадійних, небезпека ризику банкрутства і тих, для кого небезпека банкрутства малоймовірна.

Один з таких способів оцінки платоспроможності потенційного позичальника є метод фінансових коефіцієнтів. Кількість розрахункових коефіцієнтів може бути дуже великою, залежно від мети фінансового аналізу. Чим більше коефіцієнтів розраховується, тим детальнішу оцінку можна провести, проте зі зростанням їх кількості завдання аналізу стає складнішим. Комп'ютерні програми дозволяють розраховувати більше 100 коефіцієнтів. Використання методу фінансових коефіцієнтів дозволяє провести комплексну оцінку фінансового стану суб'єкта господарювання та відслідкувати напрямок

його розвитку, що може бути корисним при прийнятті рішення щодо кредитування. [49]

Ще одним прикладом є модель Зета. Вона використовується банками для проведення кредитного аналізу та оцінки ризику банкрутства ділової фірми. Значення ключового параметру "Z" визначається на основі декількох ключових характеристик аналізованої фірми, таких як ліквідність та швидкість обороту капіталу. Якщо цей параметр перевищує порогове значення, то фірма вважається надійною, а якщо значення параметру нижче критичної величини, то фінансовий стан такої фірми вважається підозрілим, і надання кредиту не рекомендується. [51]

Англійські клірингові банки здійснюють оцінку потенційного ризику неплатежу по кредиту із використанням методик «PARSEL» і «CAMPARI». Згідно методики «PARSEL»: P (Person) – інформація про персону потенційного позичальника, його репутація; A (Amount) – обґрунтування суми потребуючого кредиту; R (Repayment) – можливість погашення; S (Security) – оцінка забезпечення; E (Expediency) – доцільність кредиту; R (Remuneration) – винагорода банку (відсоткова ставка) за ризик надання кредиту. Методика «CAMPARI» більш розширена в системі оцінки: C (Character) – репутація позичальника; A (Ability) – оцінка бізнесу позичальника; M (Means) – аналіз необхідності звертання за позичкою; P (Purpose) – ціль кредиту; A (Amount) – обґрунтування мети кредиту; R (Repayment) – можливість погашення; I (Insurance) – спосіб страхування кредитного ризику. [51]

У практиці американських банків застосовують також і "правило п'яťох сі":

- 1 C (customer`s character — характер позичальника) — репутація позичальника, ступінь відповідальності, готовність і бажання сплатити борг;
- 2 C (capacity to pay — фінансові можливості) — припускає ретельний аналіз доходів і витрат позичальника і перспективи їхнього розвитку в майбутньому;
- 3 C (capital) — капітал, майно;

- 4 C (collateral) — забезпечення позики, достатність, якість і ступінь реалізовуваної застави у випадку непогашення кредиту;
- 5 C (current business conditions and goodwill — загальні економічні умови) — визначають діловий клімат у країні і впливають на становище банку і позичальника. Перераховані критерії "сі" іноді доповнюють шостим критерієм
- 6 C (control) — моніторинг законодавчих основ діяльності позичальника і відповідність його стандартам банку. [51]

Усі ці методи допомагають банкам ефективно управляти кредитним ризиком та забезпечувати стійкість фінансових результатів. Однак, як і будь-який інший вид ризику, кредитний ризик ніколи не може бути повністю усунутий. Тому банки повинні постійно контролювати свій кредитний портфель та ризики, пов'язані з ним, щоб запобігти потенці цій збитковості та забезпечити стійкість своєї діяльності, оскільки зміна зовнішнього середовища та внутрішніх факторів може вплинути на платоспроможність позичальників.

Саме тому, банки повинні періодично переглядати та оновлювати свої методи аналізу ризиків та забезпечувати високу якість кредитного портфеля. Серед нових методів, в умовах постійного розвитку технологій, з'явився ще один – використання штучного інтелекту (ШІ).

Застосування ШІ в аналізі кредитного ризику дає нові можливості та покращує точність оцінки. ШІ може аналізувати великі масиви даних, зокрема, інформацію з соціальних мереж та забезпечити більш точний та швидкий аналіз. Наприклад, ШІ може виявляти закономірності в поведінці клієнтів, які вказують на можливість невиплати кредиту, аналізувати моделі поведінки клієнта згідно його транзакцій та вподобань[52]. Крім того, використання новітніх технологій зменшує ризик людських помилок та забезпечує більш об'єктивне прийняття рішень, тестування новітніх сервісів та виявлення слабких місць, які потребують уваги або доопрацювання, виділення дублюючих дії та оптимізацію процесів в цілому.

Наразі, ШІ є перспективним, але багатим на виклики напрямком розвитку системи аналізу кредитних ризиків, основними з яких є: прозорість та

інтерпретованість алгоритмів, що використовуються в аналізі кредитного ризику; забезпечення захисту персональних даних клієнтів та уникнення прихованої дискримінації на різних етапах аналізу. Для максимальної користі та ефективності потрібно врахувати та вирішити ряд проблем та понести витрати на початку використання та тестів.

У підсумку, методичні підходи аналізу ризику за кредитними операціями є важливим інструментом для банків у плануванні та управлінні своїм кредитним портфелем. Комплексне використання різних методів дозволяє знижувати загальний рівень ризику портфеля та забезпечувати високу якість кредитування.

Висновки до розділу 1

Банківські установи, у процесі фінансової діяльності, стикаються з цілим рядом ризиків, виконуючи функції посередники між клієнтами та їх грошима. Поняття ризику є багатогранним і саме тому наявні різні погляди на визначення даного поняття серед дослідників. Проте, в загальному розумінні – це ймовірність збитків або втрат, невдачі, що пов'язано з конкретним напрямом дій та просто настання якоїсь небажаної події.

Ризики можуть виникати через вплив як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Основними серед них є: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни відсоткової ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик та інші.

Одним з основних ризиків є кредитний ризик, адже він напряду пов'язаний з основною діяльністю установи – наданням позик. Кредитний ризик - імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником або контрагентом узятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору. Даний вид ризику залежить від фінансового стану позичальника, форми кредиту, його розміру та

інших факторів, таких як загальна економічна ситуація та правові питання, а також репутації позичальника, його кредитоспроможності та забезпеченість власним капіталом, забезпеченості заставою.

Практично будь-яка кредитна операція банку призводить до появи кредитного ризику, тому банки зобов'язані формувати резервний фонд на покриття непередбачених збитків по всіх статтях активів та позабалансових зобов'язаннях, що регулюється законодавством України. Також НБУ використовує наступні інструменти для регулювання кредитного ризику у банківському секторі: встановлення ставки центрального банку, нормативу власного капіталу, ліквідності, ліцензування, регламентує процес аналізу клієнтів банку тощо.

Оцінка ризику за кредитними операціями є важливою складовою управління кредитним портфелем банку. Вона допомагає забезпечити стійкість банку, захистити інтереси його депозитарів та позичальників, а також зберегти довіру громадськості до банківської системи в цілому.

В цілому, управління кредитним ризиком є надзвичайно важливим для банків, оскільки воно дозволяє зменшити ризик неповернення кредитів та забезпечує стабільність фінансових результатів банку. Для досягнення цих цілей банки використовують різноманітні методи та інструменти, такі як оцінка кредитного ризику, встановлення кредитних лімітів, забезпечення та страхування.

Власне оцінка кредитного ризику здійснюється з двох позицій: оцінка кредитного ризику окремої операції та оцінка портфеля операцій. Кінцевим результатом оцінки ризику є очікувані і неочікувані втрати.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК»

2.1. Загальна характеристика діяльності АТ «Прокредит банк» та його місця в банківській системі країни

Прокредит Банк – це комерційний банк, основним напрямком роботи якого є обслуговування малого та середнього бізнесу та агробізнесу, для яких пропонує широкий спектр банківських послуг, пов'язаних з фінансуванням, платежами та депозитами. Прокредит Банк є частиною міжнародної групи Прокредит, акціонером якої є Прокредит Холдинг (Німеччина), зі штаб-квартирою у Франкфурті-на-Майні.

Прокредит Холдинг належить ряду компаній, серед яких і Європейський банк реконструкції і розвитку, і Цайтінгер інвест ГмбХ, і Федеративна Республіка Німеччина в особі Федерального Уряду та інші. Він виконує функції по відношенню до своїх дочірніх компаній, такі як забезпечення акціонерним капіталом та фінансування заборгованості, здійснення стратегічного управління та контролю. Крім того, Холдинг встановлює загальні керівні принципи та стандарти для ключових напрямків банківської діяльності своїх дочірніх компаній. Загалом, Прокредит Холдинг представлений у Східній Європі в таких країнах, як Албанія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Грузія, Косово, Македонія, Молдова, Румунія і Сербія. [53]

В Україні банк почав свою роботу у 2001 році під назвою «Мікрофінансовий банк» і у 2003 став «Прокредит Банк». З початку 2004 року Прокредит Банк розширив свій спектр послуг, що включало як розширення послуг для підприємців, так і для населення загалом, в результаті зробивши вибір на користь універсалізації. Наразі банк пропонує ряд послуг, як для фізичних осіб (деPOSITні програми, овердрафти, поточні рахунки, кредити), так і для юридичних осіб (деPOSITні, кредитні, партнерські програми,

документарні операції, РКО) та розташований у таких містах, як: Київ (головний офіс, відділення, зони самообслуговування), Дніпро, Львів та Одеса, нещодавно було припинено роботу відділення у місті Харків. [53]

Крім того, банк є переможцем FinAwards 2022 у номінації «Надійний партнер для бізнесу.Рекомендовано Мінфін.», займає 11 місце по результатам 2022 року за показниками стійкості (враховується якість активів, ліквідність, можливість зовнішньої підтримки, приріст вкладів, платіжна репутації і т. Д), отримав максимально можливий рейтинг від міжнародного рейтингового агентства РА «FitchRatings» та є учасником Фонду гарантування вкладів фізичним особам.

Метою ведення діяльності Банку є надання повного спектру банківських та корпоративних фінансових послуг всім категоріям клієнтів, зосереджуючись на комплексному обслуговуванні клієнтів малого та середнього бізнесу, для отримання прибутку та сприяння соціальному і економічному розвитку України. Ми особливо орієнтуємося на сільське господарство та сприяємо розвитку місцевого виробництва, фінансування екологічно безпечної діяльності та інвестицій у енергетичну ефективність та відновлювані джерела енергії.

ПроКредит банк входить у топ-20 найбільших банків України за обсягом кредитного портфелю на 01.03.2023 року та посідає 11 місце, з 66 банків, які наразі працюють на ринку України, з яких 30 з іноземним капіталом. Розмір портфелю складає 22277 млн. грн., що є високим показником за умови того, що банк представлений лише у 4 містах країни, які й покривають всіх області України та того, що кількість персоналу складає лише 305 осіб, коли у найближчого конкуренту по кредитному портфелю Креді Агріколь банку (10 місце) це порядку 3,5 тис.осіб, що свідчить про високу продуктивність роботи співробітників банку. (рис. 2.1)

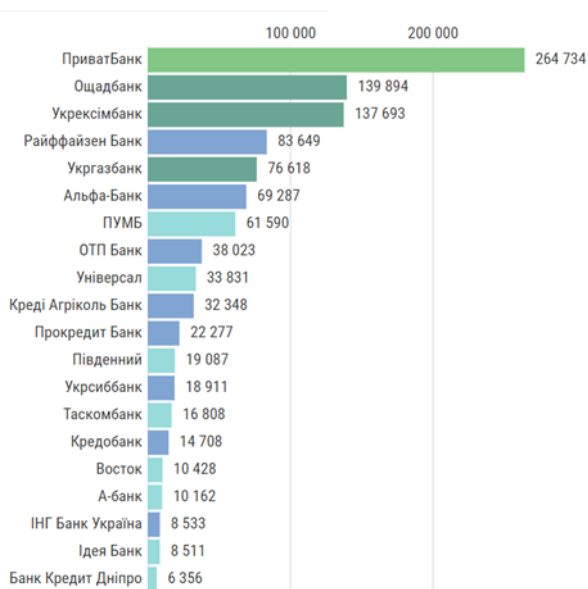

Рис. 2.1 – Рейтинг найбільших банків України за обсягом кредитного портфелю, млн. грн.

Джерело : офіційний сайт Міністерства фінансів України [54]

Загалом, основними конкурентами на ринку є такі банки: Райффайзен банк, Креді Агріколь, Укрсиббанк та Кредобанк. Альфа-Банк, ОТП Банк, бо усі вони є банками з іноземним капіталом та мають приблизний спектр послуг. Порівнювати з державними банками з широкою мережею відділень та широким спектром послуг такими, як ПриватБанк, Ощадбанк не є доречним.

Окрім суму кредитного портфелю, доцільно розглянути и рейтинг за активами банків (табл. 2.1). Перші місці посідають держані банки, ПроКредит посідає 15 місце за результатами 2022 року. Активи складають - 36725345 тис. грн.. та зросли на 4423587 тис. грн.. протягом року, за умови війни і втрати частини активів.

Таблиця 2.1 - ТОП-15 банків України за обсягом активів (2022 р)

Назва банку	Активи банків, тис. грн.
1. ПриватБанк	737 417 225
2. Ощадбанк	298 195 034
3. Укрексім банк	257 910 616

Продовження табл. 2.1

4. Райффайзен Банк	187 264 545
5. Укргазбанк	145 659 454
6. ПУМБ	127 592 097
7. UKRSIBBANK	113 384 081
8. ОТП Банк	100 416 888
9. Сенс Банк (Альфа банк)	95 932 761
10. Universal Bank	94 806 595
11. Credit Agricole	79 245 229
12. Сітібанк	52 199 285
13. Південний	49 655 287
14. Кредобанк	41 619 657
15. ПроКредит Банк	36 725 345

Джерело: [55]

Якщо ж розглянути рейтинг найнадійніших банків для юридичних та фізичних осіб, то ПроКредит банк посідає 9 та 7 місця (див. рис. 2.2). Це свідчить про хорошу репутацію та гарні фінансові показники, забезпеченість власними резервами. Основними конкурентами у рейтингах є держані банки, що і займають найвищі позиції, усе це є обумовлено гарантіями держави. Згідно рейтингу, основний конкурент серед іноземних банків – Укрсіббанк.

ТОП-10 надійних банків для фізичних осіб [56]:

1. ПриватБанк (державний)
2. Ощадбанк (державний, гарантується 100% вкладів)
3. Укрексімбанк (державний, гарантується 100% вкладів)
4. Укргазбанк (державний)

5. Uksibbank (BNP Paribas Group, Франція)
6. Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща)
7. ПроКредит Банк (ProCredit Bank, Німеччина)
8. ОТП Банк (OTP Bank, Угорщина)
9. Правекс-банк (Intesa Sanpaolo, Італія)
10. Універсал Банк (Bailican, Кіпр / Сергій Тігіпко, Україна)

ТОП- 10 надійних банків для юридичних осіб [56]:

1. Укргазбанк (державний)
2. Укрексімбанк (державний)
3. Ощадбанк (державний)
4. ПриватБанк (державний)
5. Креді Агріколь Банк (Credit Agricole, Франція)
6. Uksibbank (BNP Paribas Group, Франція)
7. СІТІбанк Україна (Citigroup, США)
8. Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща)
9. ПроКредит Банк (ProCredit Bank, Німеччина)
10. ІНГ Банк Україна (ING Group, Нідерланди)

Так як основним напрямком діяльності ПроКредит банку є надання кредитів юридичним особам, то доцільно розглянути рейтинг найбільших банків за кредитами юрособам. (табл. 2.2) Станом на початок 2023 року, банк посідає 10 місце з кредитним портфелем у розмірі 24249164 тис. грн.

Таблиця 2.2 – ТОП-10 рейтинг найбільших банків: кредити юрособам

№	Банк	Кредити юрособам, тис грн
1	ПриватБанк	184 010 558
2	Укрексімбанк	109 148 179
3	Ощадбанк	95 478 213
4	Райффайзен Банк	63 884 064
5	УКРГАЗБАНК	52 955 713
6	СЕНС-БАНК	39 609 192

Продовження табл. 2.2

7	ПУМБ	38 093 892
8	ОТП БАНК	35 522 988
9	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	32 533 050
10	ПРОКРЕДИТ БАНК	24 249 164

Джерело: [56]

Частка непрацюючих кредитів (NPL) у 20 банків з найбільшим обсягом кредитного портфеля станом на 01.03.23, згідно даних Мінфіна, є наразі доволі високою через війну. ПроКредит банк має 14,3% непрацюючих кредитів, що пояснюється тим, що частина клієнтів наразі в окупації чи не взмозі платити кредити через інші фактори війни. Найнижчий показник – 10,1% у ІНГ Банк Україна, проте усі основні конкуренти і державні банки мають такий самий або навіть на порядок більший показник.(рис. 2.2)

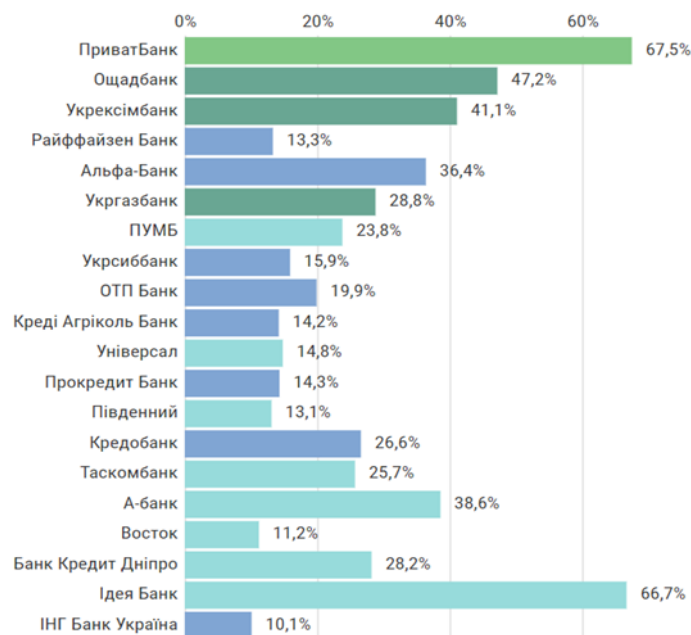

Рис. 2.2 – Частка непрацюючих кредитів (NPL) 20 банків з найбільшим обсягом кредитного портфеля, %

Джерело : офіційний сайт Міністерства фінансів України [54]

Порівнявши показники ПроКредит банку та інших банків та розглянувши статистику за різними показниками, можна дійти висновку, що ПроКредит є конкурентним банком, що спеціалізується на кредитуванні юридичних осіб та

входить з число банків з найбільшим кредитним портфелем за цим показником, при цьому має доволі невеликий відсоток проблемної заборгованості, що свідчить про гарну стратегію банку щодо роботи з ризиками. Крім того, банку є надійним, адже є частиною німецького фонду, що його підтримує та впроваджує європейські стандарти.

2.2. Аналіз нормативів банківської діяльності АТ «Прокредит банк»

Згідно Закону України «Про Національний банк України» та «Про банки і банківську діяльність» Національний банк України встановив ряд економічних нормативів, що є обов'язковими до виконання всіма банками. База для розрахунку економічних нормативів — регулятивний капітал банку.

Зважаючи на важливість і необхідність дотримання нормативів банківської діяльності, розглянемо їх показники у АТ «Прокредит банк» за період з 2018 до березня 2023 року. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка економічних нормативів банківської діяльності АТ «Прокредит банк» (2018-2023 рр.)

Період	Н1, тис грн.	Н2	Н3	Н6	Н7	Н8	Н9	Н11	Н12
Грудень 2018	3219048	18,37	13,21	90,38	8,52	0	2,07	0,04	0,05
Грудень 2019	3829258	21,46	18,17	98,80	7,08	0	0,17	0,03	0,04
Грудень 2020	3707533	17,28	15,11	94,41	8,89	0	1,16	0,04	0,05
Грудень 2021	3885169	15,35	12,7	96,67	8,12	0	0,38	0,03	0,05
Грудень 2022	3412923	17,1	13,2	-	8,51	0	2,4	0,02	0,03
Березень 2023	3291004	18,12	13,74	-	7,66	0	3,05	0,02	0,03

Розглядаючи динаміку нормативу мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1), можна виділити його нестабільність: він то зростає, то знижується (рис. 2.3). Загалом, нормативне значення Н1 повинно становити в будь-який час не менше 1,5 мільйона гривень, згідно Закону України “Про платіжні послуги”. Дана умова виконується постійно протягом розглянутого періоду.

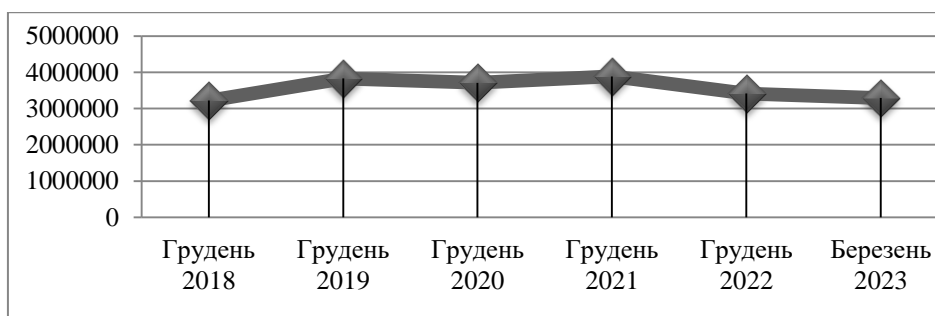

Рис. 2.3 – Динаміка нормативу Н1 (2018-2023 рр.)

Наступний норматив – Н2 - нормативне значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу. Даний показник показує можливість банку розраховуватися за своїми зобов'язаннями. З 2019 року наявна тенденція до його щорічного зниження (рис. 2.4), що свідчить про зниження частки ризику, що беруть на себе власники банку. Нормативне значення показника повинно бути не менше ніж сім відсотків, як бачимо, у ПроКредит банку даний норматив виконується.

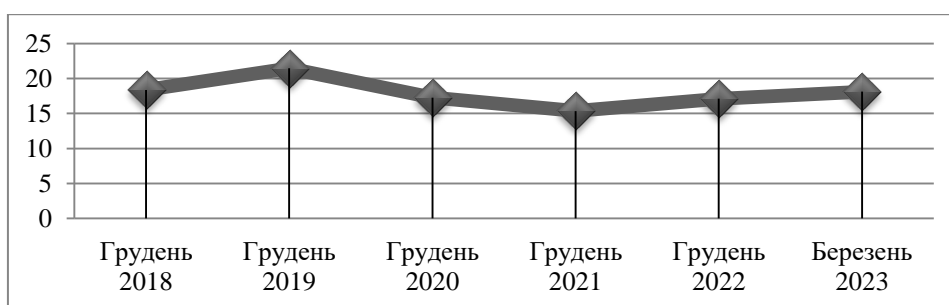

Рис. 2.4 – Динаміка нормативу Н2 (2018-2023 рр.)

Н3 - норматив максимального розміру кредитного ризику на одну особу. Показник демонструє таку саму динаміку, як і попередній, зі зниженням показника зменшується і частка ризику зменшується (рис. 2.5) Нормативне значення нормативу Н3 діючих банків має бути не менше ніж 7%. Згідно даних таблиці 2.3 цей пункт дотримується.

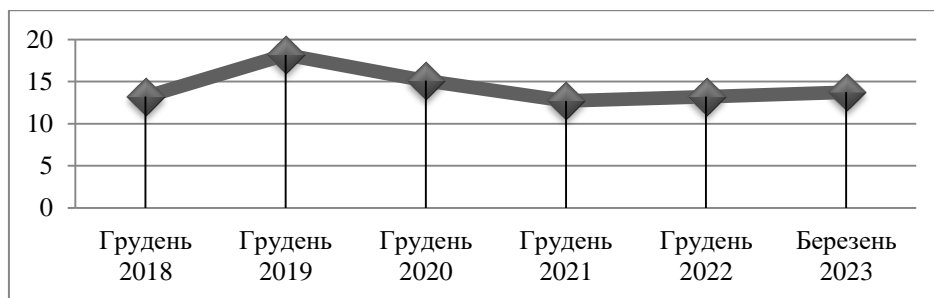

Рис. 2.5 – Динаміка нормативу Н3 (2018-2023 рр.)

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) демонструє обсяг активів до зобов'язань установи. Нормативне значення має бути не менше ніж 60%. ПроКредит банк має ліквідність вищу за нормативну (90-98%), але в повному обсязі не може перекрити свої зобов'язання, спостерігається тенденція до скорочення непокритих зобов'язань.

Норматив Н7 (норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента) має значення в діапазоні 8,9-7% (рис. 2.6), останній рік наявне скорочення ризику на 1 контрагента, що є гарним показником і свідчить про кращу мітигацію ризиків банком. Нормативне значення нормативу також не перевищується, він не перевищує 25%.

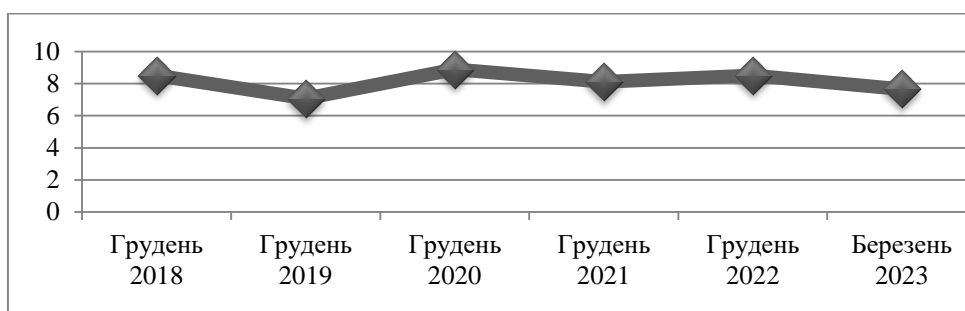

Рис. 2.6 – Динаміка нормативу Н7 (2018-2023 рр.)

Ще один норматив, що протягом усього розглянутого періоду рівний нулю - Норматив великих кредитних ризиків (Н8). Він не має перевищувати 8-кратний розмір регулятивного капіталу банку, що успішно виконується, що свідчить про хорошу політику кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів, диверсифікацію їх.

Н9 - Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами. Протягом останніх 2 років показник суттєво зріс у відсотковому вираженні, однак порівнюючи з нормативним значенням у 25%, зрозуміло, що ситуація взагалі не критична і далека до подібної (рис. 2.7).

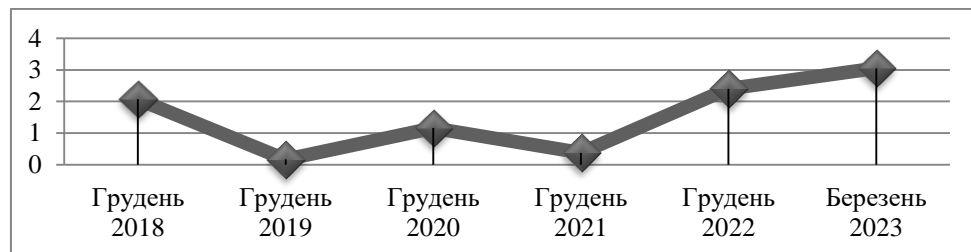

Рис. 2.7 – Динаміка нормативу Н10 (2018-2023 рр.)

Останні два показники пов'язані з інвестуванням: Н11 - норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою та Н12 - норматив загальної суми інвестування. Обидва нормативи є вкрай малими у порівнянні з нормативними значеннями. Зіставляючи значенням березня 2023 року, бачимо, що Н11 склав 0,02%, про нормативі у не більше 15%, а Н12 – 0,03, хоча значення нормативу не має перевищувати 60% (рис. 2.8).

Інвестиційна діяльність є мінімально ризиковою у ПроКредит банку.

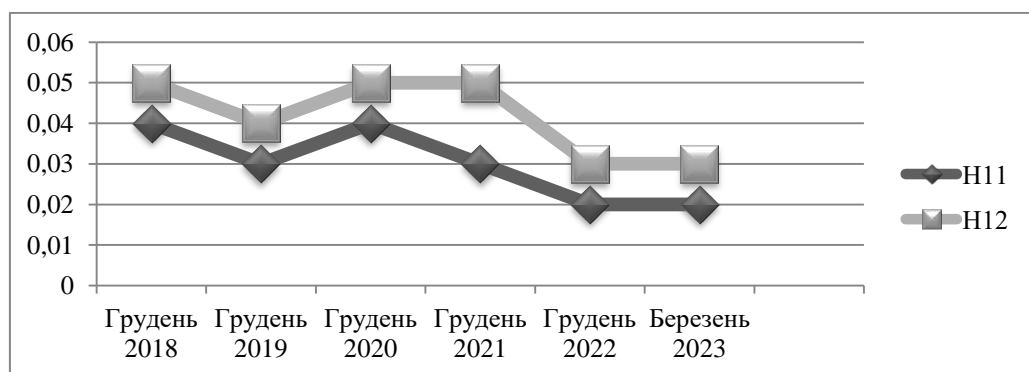

Рис. 2.8 – Динаміка нормативів Н11, Н12 (2018-2023 рр.)

Проаналізувавши економічні нормативи ПроКредит банку, можна відмітити, що банк виконує кожен із них протягом розглянутих шести років. Жоден із показників не є близьким до критичного рівня, що свідчить про вдалу стратегію управління та оцінки показників банку.

2.3. Аналіз фінансової діяльності АТ «Прокредит банк»

Аналіз фінансових показників є важливою складовою оцінки підприємства. Цей аналіз допомагає оцінити фінансову стійкість і ефективність діяльності підприємства. Для цього використовуються такі фінансові показники, як ліквідність, рентабельність, платоспроможність, фінансова стійкість, забезпеченість власними резервами та інші.

Ознайомимось з фінансовими показниками АТ «Прокредит банк» у Додатках А, Б. Прибуток є одним з основних показників підприємства, оскільки дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів компанією та її здатність до заробітку та генерації прибутку. Динаміка чистого прибутку за останні 10 років демонструє суттєвий приріст показника в абсолютному і відносному вираженні. Наявна хвилеподібна динаміка, що повторюється постійно, проте значення невпинно зростає, що є показником ефективної роботи будь-якого підприємства, в тому числі й банку. (рис. 2.9).

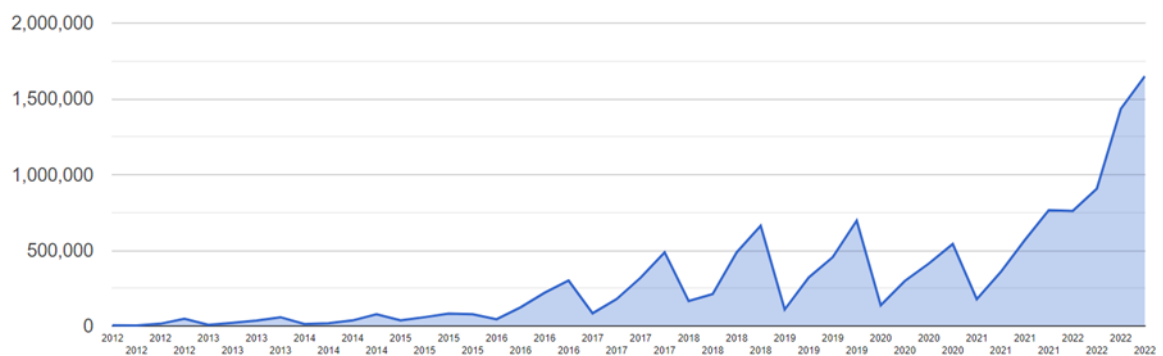

Рис. 2.9 – Динаміка чистого прибутку АТ «Прокредит банк»

Активні операції банків – це фінансові операції з розміщення коштів з метою отримання доходів. До них належать надання кредитів, купівля цінних паперів, вкладання коштів у комерційні проекти, лізингові, факторингові операції, операції з векселями. За допомогою детального аналізу складових активів банку приймається достатньо виважене управлінське рішення щодо вдосконалення їх структури.

Актив балансу розглядається як з точки зору складу та цільового використання фінансових ресурсів за об'єктами їх розміщення в активах банку, так і з точки зору витрат, що є наслідком здійснення фінансових операцій банку з метою отримання доходів. Ці напрямки досліджень дозволяють оцінити ліквідність та доходність банку.

У балансовому звіті і примітках банку активи згруповано за цільовим використанням та ступенем ліквідності. За ступенем використання відображаються валюта, монети і банківські метали, дорожні та інші чеки, кошти на кореспондентських рахунках у НБУ, інші кошти в НБУ, кошти на кореспондентських рахунках в інших банках, депозити та кредити в інших банках, цінні папери у портфелі банку для продажу та інвестицій; кредити та фінансовий лізинг, що надані клієнтам, інвестиції капіталу в асоційовані компанії, інвестиції в дочірні компанії, основні засоби та нематеріальні активи, чисті нереалізовані доходи від похідних фінансових інструментів, нараховані доходи до отримання та інші активи [12]

Проаналізуємо активні операції банківської установи, відразу зауважимо, що аналіз проводиться по консолідованій звітності АТ «ПроКредит Банк». Основою для аналізу діяльності банку слугує балансовий звіт.

Основними видами аналізу балансового звіту банку є:

- структурний аналіз, який дає змогу оцінювати зміни у структурі активів і пасивів протягом певного часу;
- коефіцієнтний аналіз, за допомогою якого можна з'ясувати якісні характеристики активів і пасивів (при цьому використовують ряд коефіцієнтів);
- метод порівняння показників протягом розглянутого періоду для розгляду динаміки.

Таблиця 2.4 - Структура активних операцій АТ «ПроКредит Банк» у 2019 – 2021 рр.

	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2019-2021 рр.	
	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%
Грошові кошти та рахунки у НБУ	4072957	19,4	6792359	28,44	7593071	24,01	3520114	86,4
Кошти в банках	0	0,0	451216	1,89	-	-	0	
Кредити клієнтам	16526450	78,7	16122882	67,52	22705397	71,79	6178947	37,4
Інвестиційні ЦП	773	0,0	686	0,00	760	0,00	-13	-1,7
Відстрочений податковий актив	12090	0,1	3151	0,01	11725	0,04	-365	-3,0
Приміщення та обладнання	275362	1,3	349981	1,47	531665	1,68	256303	93,1
Інвестиційна нерухомість	322	0,0	0	0,00	0	-	-322	-100
Нематеріальні активи	5485	0,0	3384	0,01	8487	0,03	3002	54,7
Інші фінансові активи	75123	0,4	14555	0,06	707346	2,24	632223	841,6
Інші нефінансові активи	28111	0,1	140835	0,59	30348	0,10	2237	8,0
Похідні фінансові активи	0	0,0	0	0,00	39930	0,13	39930	
Усього активів	20996673	100	23879049	100	31628729	100,0	10632056	50,6

Як ми бачимо із табл. 2.4, основною активною операцією АТ «ПроКредит Банк» є кредитування клієнтів, так у 2019 р. кредитний портфель склав 16526469 тис. грн., або 78,7% від усіх активних операцій, а за результатами 2021 року вони номінально зросли на 6178947 тис грн., проте у відсотковому співвідношенні склали 71,8%, що на 6,9% менше, аніж у 2019 році. Це пов'язано із тим, що банк значно наростив грошові кошти та рахунки у НБУ, що може свідчити про надлишкову ліквідність банку. Також можна

сказати, що банк майже не розміщує свої кошти у інших банках, а також не схильний до проведення інших активних операцій, відмінних від кредитування.

Кредит (кредитні операції) визначаються як вид активних операцій, пов'язаних з наданням клієнтам коштів у тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування за певних умов, а також надання гарантій, поручительств, авалів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, фінансового лізингу, видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій РЕПО, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми (відстрочення платежу).

Пасивні операції – операції, за допомогою яких банки формують свої фінансові ресурси для проведення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій. Завдяки пасивним операціям формуються власні, залучені та запозичені кошти банку. До пасивних операцій належать: розміщення акцій банку, залучення вкладів, отримання кредитів від центрального банку та на міжбанківському ринку, випуск банківських облігацій, векселів та інших зобов'язань.

Результати відображаються у пасиві балансу банку. Часто під пасивними операціями розуміють лише залучення коштів на вклади та в позики, тобто операції з формування ресурсів банку, необхідних йому понад суму власного капіталу.

Грошові кошти, які банки одержують шляхом приймання вкладів (депозитів), є залученими коштами. Таке залучення коштів називають депозитним. Кошти, одержані шляхом випуску облігацій або інших зобов'язань чи на основі запозичень на міжбанківському ринку, в центральному банку, називають запозиченими коштами.

Запозичені кошти найчастіше залучаються для підтримки ліквідності та платоспроможності банку. Інколи практики називають процес залучення ресурсів фондуванням.

Горизонтальний, або трендовий аналіз дає можливість досліджувати динаміку зобов'язань в цілому і за окремими видами. Розраховуються темпи росту окремих показників за ряд періодів і визначаються загальні тенденції їх зміни. Вертикальний аналіз ґрунтується на структурному дослідженні окремих видів банківських зобов'язань. Визначається питома вага окремих структурних складових зобов'язань. Відображає структуру джерел фінансових ресурсів. Горизонтальний та вертикальний аналіз, за загального вивчення, зазвичай, здійснюються одночасно.

Переважну долю в загальній сумі банківських ресурсів банку (табл. 2.5) займають залучені кошти. При цьому дуже важливо, щоб їх збільшення підтримувалося підвищенням рівня власних коштів, в протилежному випадку банк може втратити платоспроможність та стати банкрутом.

Аналіз структури зобов'язань за джерелами формування проводиться банками як в цілому так і в розрізі регіонів та філій. Порівнювання результатів звітного періоду з минулим дає можливість прослідкувати динаміку окремих показників, виявити динаміку їх розвитку.

Провівши горизонтальний аналіз за період 2019-2021 рр. можна зробити такі висновки: кошти на поточних рахунках на початок 2020 року збільшились на 53592 тис. грн. (1,65%) і склали 3302606 тис. грн., а на початок 2021 року вони зросли на 3780155 тис. грн.(114,46%) та склали 7082761 тис. грн., в той час, коли ощадні рахунки на початок 2020 року зросли на 1405572 тис. грн. (43,5%) та склали 4636469 тис. грн., а на початок 2021 року вони зросли на 3893402 тис. грн.(83,97%) та склали 8529871 тис. грн.

Таблиця 2.5 - Динаміка, склад і структура зобов'язань АТ «ПроКредит Банк»

Показники, млн. грн.	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	Абсолютне відхилення, млн. грн.		Темп приросту, %	
				На 01.01.2020	На 01.01.2021	На 01.01.2020	На 01.01.2021
Поточні рахунки	3249014	3302606	7082761	53592	3780155	1,65	114,46
фізичним особам	663960	533388	1150547	-130572	617159	-19,67	115,71
юридичним особам	2585054	2769218	5932214	184164	3162996	7,12	114,22
Ощадні рахунки	3230897	4636469	8529871	1405572	3893402	43,5	83,97
фізичним особам	1547976	1821101	3455483	273125	1634382	17,64	89,75
юридичним особам	1682921	2815368	5074088	1132447	2258720	67,29	80,23
Строкові депозити	5275471	6523552	4820686	1248081	-1702866	23,66	-26,10
фізичним особам	3341395	4105300	3585804	763905	-519496	22,86	-12,65
юридичним особам	1934076	2418252	1234882	484176	-1183370	25,03	-48,93
Інші зобов'язання	189934	79602	145749	-110332	66147	-58,09	83,10
Усього	11945316	14542229	20579167	2596913	6036938	21,74	41,51

Збільшення коштів на поточних рахунках, що ми бачимо з рис. 2.10, є ознакою залучення нових клієнтів та збільшення сум співпраці з поточними, що свідчить про позитивний розвиток банку, збільшенням коштів на ощадних, пояснюється ще й тим, що в АТ «ПроКредит Банк» - це рахунки, які відкриваються кожному клієнту із щоденних нарахуванням відсотків на суму залишку, також клієнти можуть в будь-який момент перевести кошти на свій поточний рахунок, з якого вже будуть виконувати всі платежі.

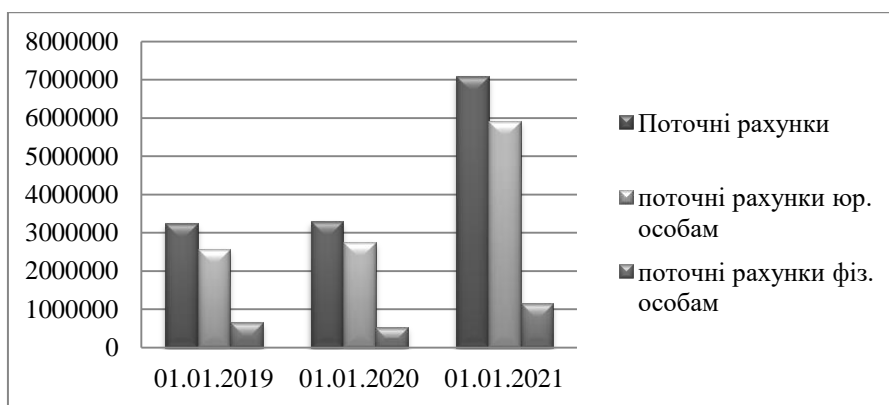

Рис. 2.10 – Динаміка залишків на поточних рахунках (2019-2021 рр.)

Строкові депозити за аналізований період зростали, так станом на 01.01.2020 року вони зросли на 1248081 тис. грн. (23,66%) та склали 6523552 тис. грн., за 2020 рік вони вже почали знижуватись у грошовому вираженні та на початок 2021 року склали 4820686 тис. грн. (-26,1%). Наявна динаміка до падіння (рис. 2.11), що можна пояснити наявністю ощадного рахунку, що є більш зручним способом розміщення коштів для клієнтів. Також слід зазначити, що АТ «ПроКредит Банк» майже не фінансує фізичних осіб, проте активно залучає депозити від фізичних осіб, що схильно до заощадження, проте мінімальна сума внеску за депозитами складає 100 000 грн. Ще, варто зазначити, що аналізований банк не залучає міжбанківські кредити та не надає їх.

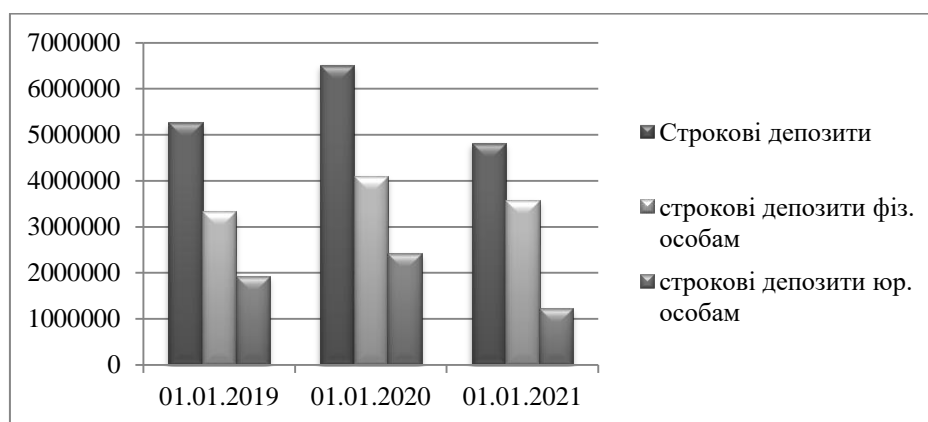

Рис. 2.11 – Динаміка обсягу строкових кредитів (2019-2021 рр.)

Отже, АТ «ПроКредит Банк» схильний залучати кошти за депозитами, а не за міжбанківськими кредитами чи за допомогою емітованих боргових цінних паперів. Також, аналізований банк має тенденції до збільшення собівартості залучених коштів, шляхом збільшення питомої ваги саме строкових та ощадних депозитів.

Проведемо більш детальний аналіз фінансової звітності АТ «ПроКредит Банк». На основі чого розрахуємо показники капітальної стійкості (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Показники капітальної стійкості АТ «ПроКредит Банк»

Показник	Формула	Значення показника		
		01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	Активи/Власний капітал	7,04	6,06	7,89
Коефіцієнт надійності	Власний капітал/Залучені кошти	0,25	0,27	0,15
Коефіцієнт фінансового важеля	Зобов'язання банку/власний капітал	6,04	5,06	6,89
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів — достатність капіталу	Власний капітал/Активи	0,14	0,17	0,13

Аналізуючи показники капітальної стійкості АТ «ПроКредит Банк» за період 01.01.2019 - 01.01.2021 років можна спостерігати його зменшення, а потім приріст, що свідчить про відновлення ступеня покриття активів акціонерним капіталом банку. Стосовно коефіцієнта надійності бачимо протилежну ситуацію, протягом аналізованих років коефіцієнт впав з 0,25 до 0,15.

Коефіцієнт фінансового важеля, що розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку протягом останніх років збільшився із 6,04 у 2019 році до 6,89 у 2021.

Коливань зазнав і коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, станом на початок 2019 року він становив 0,14, у 2020 зріс до 0,17, а на початок 2021 року склав вже 0,13. Така ситуація свідчить про відносно той самий рівень достатності сформованого власного капіталу в активізації та покритті різних ризиків.

Також, у рамках дослідження фінансових показників банку, варто розглянути такі показники, як: Return on equity (ROE) та Return on assets (ROA). (рис. 2.12, 2.13).

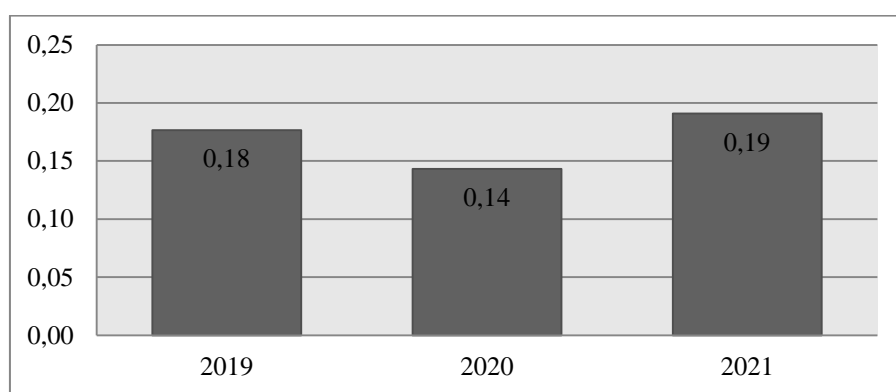

Рис. 2.12 – Динаміка рентабельності власного капіталу
АТ «ПроКредит Банк»

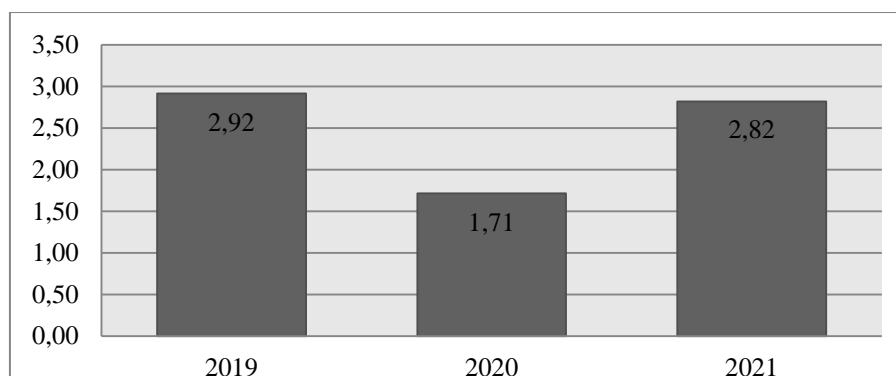

Рис. 2.13 – Динаміка рентабельності активів АТ «ПроКредит Банк»

Динаміка рентабельності власного капіталу (ROE) демонструє падіння у 2020 з 0,18 до 0,14, проте в 2021 році показник зрив до 0,19. Подібна ситуація і з динамікою рентабельності власного капіталу (ROA): у 2020 році наявне падіння, проте у 2021 показник зріс майже до рівня 2019 року. Загалом, дані

свідчать про відновлення попереднього рівня, попри падіння, а отже і зростання більшою мірою прибутку за рахунок збільшення активів та власного капіталу, що є позитивними змінами. Показники є доволі невеликими, що і є характерним для такого віду діяльності.

2.4. Аналіз кредитного портфелю АТ «Прокредит банк»

Так, як основна діяльність усіх банків, в тому числі і ПроКредит банку – кредитування, то проведемо аналіз кредитних операцій за останні три роки. Аналіз виданих кредитів та авансів клієнтам та аналіз концентрації клієнтського кредитного портфелю за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності приведено в табл. 2.7 та табл. 2.8 відповідно.

Таблиця 2.7 – Аналіз виданих кредитів та авансів клієнтам

Показники , млн. грн.	01.01.19	01.01.20	01.01.21	Абсолют. відхилення, млн. грн.	Темп приросту, %	Структура 2021 рр.
				2019-2021 рр.		
Кредити юр. особам	16515172	16097593	23006921	6491749	39,3	98,48%
Кредити фіз. особам	11278	25289	354636	343358	3044,5	1,52%
Всього кредитів та авансів клієнтам	16526450	16122882	23361557	6835107	41,4	100%

Таким чином, аналізуючи табл. 2.7, можемо бачити, що обсяг кредитів виданих юридичним особам протягом 2019-2021 рр. збільшився на 39,3 %. У структурі кредитного портфелю на 2021 дані кредити займають 98,48%, що напряму пов'язано зі специфікою банку. Кредити надані фізичним особам зросли на 3044%. Така значна зміна пов'язана із тим, що кредити фізичним особам у портфелі АТ «Прокредит Банк» займають лише 1,52% на 2021 рік, тому будь-які незначні зміни у номінальному визначені призводять до значних змін у відсотковому вираженні.

Таблиця 2.8 – Аналіз кредитного портфелю за галузями економіки

Показники, млн. грн.	01.01.19	01.01.20	01.01.21	Абсолютне відхилення, млн. грн.		Темп зростання, %	
				01.01.20	01.01.21	01.01.20	01.01.21
Сільське господарство та харчова промисловість	7972409	8421613	11089718	449204	2668105	105,63	131,68
Виробництво	4032875	3922973	6524836	-109902	2601863	97,27	166,32
Торгівля	3431985	2902101	3869209	-529884	967108	84,56	133,32
Сфера послуг	969936	608450	759139	-361486	150689	62,73	124,77
Транспорт та зв'язок	522811	679107	764019	156296	84912	129,90	112,50
Фізичні особи	21 596	22 100	364 636	504	342 536	102,33	1649,94
Усього кредитів та авансів клієнтам	16 944 773	16 562 098	23 371 557	-382 675	6 809 459	97,74	141,11

Аналізуючи табл. 2.8, де проаналізовано концентрацію клієнтського кредитного портфелю АТ «ПроКредит Банк» за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності можна бачити, що найбільший обсяг кредитів протягом досліджуваного періоду було видано на сільське господарство та харчову промисловість станом на 01.01.2019 року він становив 7972409 тис. грн., а вже станом на 01.01.2020 року становив 8421613 тис. грн., що на 5,63 % більше ніж у попередньому році, а на 01.01.2021 р. кредитний портфель за цією галузю склав 11089718 тис. грн., або ж на 31,68% більше, ніж на початок 2020 року. На другому місці опинилися кредити видані на виробництво. За 2019 рік об'єм за цією галузю скоротився на 109902 тис. грн., або ж на 2,73%, а у 2021 році – навпаки, наявне зростання на 66,32%. Значний обсяг має також торгівля, на початок 2020 року знизився на 529884 тис, грн. (15,44%) та склав 2902101 тис. грн., станом на 2021 рік кредитування цієї галузі зросло на 967108 тис. грн (33,32%). Якщо аналізувати кредитний портфель загалом, то можна сказати, що він на початок 2020 року знизився на 2,26% або ж на 382675 тис. грн. у грошовому значенні та склав 16562098 тис. грн., а на

початок 2021 року уже відновив попередній рівень та збільшився на 41,11% і склав 23371557 тис. грн.

Отже, подібна ситуація свідчить про досить активну та ефективну політику кредитування АТ «ПроКредит Банк», даний банк надає перевагу співпраці саме малому та середньому бізнесу, який працює у сільському господарстві.

Для оцінки загального стану кредитного портфеля також буде доцільно розглянути динаміку питомої ваги кредитного портфеля в активах банку. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Динаміка частки кредитного портфеля в активах АТ "ПроКредит банк"

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Активи, тис. грн.	20 996 673	23 879 049	31 628 729
Кредитний портфель, тис. грн.	16 526 450	16 122 882	23 361 557
Частка кредитного портфеля в активах, %	78,7	67,5	73,9

Динаміка свідчить, що активи і кредитний портфель за 2019-2021 рр. зросли, що є свідченням позитивних зрушень. Частка ж кредитного портфелю в активах банку у 2019 році складала 76,7%, а у 2020 році знизилась на 11,2% до рівня 67,5%, у 2021 році наявна динаміка до зростання до попереднього рівня (73,9%). Зниження у 2019 році можна пояснити зниженням ділової активності позичальників, у зв'язку з початком пандемії, ми наочно бачимо, що це не є щорічною тенденцією, бо наступного року показник зріс майже до попереднього рівня. Також, доволі високий показник частки кредитного портфелю в активах (67-78%) є підтвердженням того, що кредити юридичним особам є основним видом діяльності АТ «ПроКредит Банк».

Характеристика кредитного портфеля з погляду кредитного ризику включає в себе розгляд динаміки співвідношення власних коштів (ВК) та кредитного портфелю банку. (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Співвідношення власних коштів банку (ВК) та кредитного портфеля

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Власний капітал (ВК), тис. грн	3 942 032	3 788 000	4 011 172
Кредитний портфель, тис. грн.	16 526 450	16 122 882	23 361 557
Співвідношення ВК та кредитного портфеля, %	23,9	23,5	17,2

Як бачимо, за умови зростання, як власного капіталу, так і кредитного портфелю, співвідношення цих показників знизилось протягом 2019-2021 років. У 2019 значення співвідношення складало 23,9%, у 2020 році воно трохи знизилось до 23,5%, а у 2021 впало до 17,2%. Це свідчить про зниження забезпеченості власними коштами і збільшення ризиків для банку при можливому невиконанні зобов'язань позичальниками.

Ще одним важливим показником, що характеризує кредитний портфель є його дохідність, адже кожен банк має на меті збільшення прибутку, як і будь який бізнес. Розглянемо дохідність кредитного портфеля співвідношення та співвідношення прибутку до кредитного портфелю за 2019-2021 рр. у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Динаміка дохідності кредитного портфелю та співвідношення прибутку до кредитного портфелю АТ «ПроКредит Банк» (2019-2021 рр.)

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Процентні доходи, тис. грн	2768695	2572494	2375204
Кредитний портфель, тис. грн	16526450	16122882	23361557
Прибуток, тис. грн.	696224	542193	765365
Дохідність кредитного портфеля, %	16,8	16,0	10,2
Співвідношення прибутку до кредитного портфелю, %	4,2	3,4	3,3

Згідно даних, наведених у таблиці, наявна тенденція до падіння процентних доходів з кожним роком: у 2020 році вони склали 2,77 млрд. грн., у 2021 знизилась до 2,57 млрд. грн., а у 2022 – 2,38. Прибуток і кредитний портфель же навпаки зростали. Так прибуток за два роки зріс на 69,1 млн. грн. або ж 10%. Динаміка дохідності кредитного портфелю є спадною: у 2020 році показник був 16,8%, у 2021 – 16%, а у 2022 – 10,2%. Це свідчить про зниження дохідності кредитного портфелю. Така ж ситуація і з співвідношенням прибутку до кредитного портфелю. У 2020 це було 4,2%, у 2021 -3,4%, у 2022 значення уже склало 3,3%. Дана динаміка є негативною, проте цілком пояснюваною, бо якраз у цей період була запущена програма доступних кредитів 5-7-9 для юридичних осіб, що урівняло всі банки, яким була доступна дана програма, і забрало можливість демпінгувати ставками.

Висновки до розділу 2

ПроКредит Банк - комерційний банк, що спеціалізується на обслуговуванні малого та середнього бізнесу та є частиною ПроКредит Холдинг (Німеччина).

Свою історію в Україні почав в 2001 році, а наразі входить у двадцятку найбільших банків України за кредитним портфелем та посідає 10 місце за обсягом кредитів юридичним особам. Крім того, частка непрацюючих кредитів у банку є однією з найменших на 01.03.23, порівняно з іншими банками.

Нормативні показники банку повністю відповідають нормативам законодавства України. Аналіз фінансових показників демонструє ріст чистого прибутку, активів, за рахунок зростання кредитів клієнтам та грошових коштів та рахунків НБУ щорічно. Зобов'язання також мають таку тенденцію протягом 2020-2022 рр. Основними статтями їх збільшення є поточні та ощадні рахунки.

Показники ROE та ROA, що характеризують рентабельність власного капіталу та активів мають тенденцію до зростання.

Кредитний портфель ПроКредиту щорічно зростав за 2019-2021рр. та, в основному, представлений кредитами для юридичних осіб, що складають 98,5%, що підтверджую спеціалізацію банку. Основними галузями економіки що кредитуються є сільське господарство, харчова промисловість та виробництво. Частка кредитного портфелю в активах, у власних коштах банку щорічно знижувалась. Динаміка дохідності кредитного портфелю та співвідношення прибутку є спадною, що пояснюється появою державної програми «Доступні кредити 5-7-9».

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ
«ПРОКРЕДИТ БАНК» ТА АНАЛІЗУ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
ПОЗИЧАЛЬНИКА

3.1 . Підходи до мінімізації кредитних ризиків банку

Виправданий кредитний ризик – необхідний атрибут стратегії і тактики ефективного функціонування банку, проте кожний банк прагне досягти його мінімального рівня при достатньому рівні прибутковості. Мінімізація кредитного ризику дає змогу не лише запобігти можливим втратам банку від кредитної діяльності, а й не допустити виникнення серйозних проблем із ліквідністю та платоспроможністю.

З ціллю зниження рівня кредитних ризиків комерційні банки використовують різні прийоми та заходи захисту від кредитного ризику, а саме: диверсифікацію, лімітування, страхування, розподіл ризиків тощо Основні способи зниження рівня кредитних ризиків представлені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Способи захисту і зниження ступеня кредитного ризику

Види способів	Внутрішні	Зовнішні
Способи	Види і режими здійснення кредитних операцій	Лімітування, згідно нормативних актів НБУ
	Аналіз платоспроможності позичальника	Створення резервів, згідно нормативних актів НБУ
	Формування резервів	Гарантії
	Лімітування	Порука
	Диверсифікація форм і термінів надання кредитів	Застава
	Моніторинг повернення кредитів	Страхування
	Вимога гарантії, застави	Розподіл ризиків

Аналіз платоспроможності позичальника являє собою детальний аналіз, що включає оцінку його фінансового стану, кредитної історії та

здатності погашати кредит. Метою аналізу кредитоспроможності є оцінка результатів фінансової діяльності позичальника, на підставі якої банк приймає рішення щодо можливості надання кредиту або припинення кредитних відносин із даним клієнтом. Цей процес допомагає встановити кредитний рейтинг позичальника та визначити ризик неповернення кредиту.

Окрім, аналізу на кредитоспроможність варто проводити і аналітику минутого клієнта, дослідити його репутацію. На сьогодні комерційним банкам у перевірці репутації та добросовісності позичальника допомагають бюро кредитних історій. В ході аналізу необхідно дослідити і часту капіталу, якою володіє позичальник, що буде направлена на реалізацію проекту, під який планується видача кредиту. Зазвичай, часта власного капіталу коливається від 20 до 40%.

Ще один спосіб – застава. Вона є додатковою страховкою до кредиту і не має виступати в ролі основного сценарію погашення позики, для цього є виручка. Слід зазначити, що створення резервів під проблемну заборгованість є одним з найефективніших способів протидії можливим кредитним ризикам. Однак цей підхід не дуже популярний через те, що фінансові ресурси, які банки можуть використовувати для розширення активних операцій, переважно знаходяться у формі резервів, які не приносять прибутку. [57]

Диверсифікація форм і термінів надання кредитів. Банк повинен стежити за різноманітністю свого кредитного портфеля, надаючи кредити різним галузям та клієнтам з різними профілями ризику. Це допомагає зменшити концентрацію ризиків у певних секторах або залежність від окремих клієнтів і мінімізує ситуацію щодо настання проблем в усіх галузях одночасно, тобто знижує можливий збиток за несприятливих обставин.

Задля мінімізації кредитних ризиків також варто застосовувати стрес-тестування. Його застосування допомагає оцінити, як портфель кредитів банку може витримати стресові ситуації, такі як економічні негаразди і тд.

Також, важливим моментом мінімізації ризиків є система постійного моніторингу позичальників, щоб вчасно виявляти будь-які зміни у їхній

фінансовій ситуації або поведінці, які можуть вплинути на їх здатність погашати кредит. Цей спосіб ще включає в себе розуміння ринкових умов, тобто слід враховувати економічні та ринкові умови, що можуть вплинути на здатність позичальника повернути кредит. Аналіз тенденцій у галузі, регуляторної політики та інших факторів допоможе оцінити ризик неплатоспроможності і в рамках моніторингу, і при аналізі клієнта.

Загалом, основні напрямки та шляхи реалізації кредитного моніторингу можуть бути направлені на різні напрямки. (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Основні напрями та шляхи реалізації кредитного моніторингу

Напрями кредитного моніторингу	Зміст контрольних заходів
Контроль за виконанням договірних умов: - контроль за своєчасним погашенням відсотків за кредитом; - контроль за своєчасним погашенням заборгованості за кредитом (відповідно до розробленого графіка)	Перевірка відповідності фактичної сплати боржником основної суми боргу та нарахованих відсотків встановленому графіку погашення боргу. У разі несвоєчасного та неповного погашення боргу за позицією та сплати відсотків (комісій) банк має право застосувати штрафні санкції у розмірах, передбачених кредитним договором.
Контроль за цільовим використанням кредиту	Підтвердження напрямів руху кредитних коштів із позичкового рахунку. Перевірка достовірності фінансових документів з укладеними договорами з господарської діяльності, бізнес-планами, техніко-економічним обґрунтуванням.
Контроль за зміною фінансового стану позичальника	Відстеження змін у фінансовому стані позичальника. Прогноз несприятливих змін внаслідок дії різних чинників: валютних, політичних, галузевих, інфляційних тощо.
Контроль за якістю забезпечення кредиту	Перевірка наявності, збереженості, загального стану, ринкової вартості та ліквідності застави.
Моніторинг кредитного портфеля банку	Аналіз якості та структури кредитного портфеля за встановленими показниками.

Продовження табл. 3.2

Виявлення проблемних кредитів	Відстеження початкових сигналів проблемності в обслуговуванні боргу на початкових стадіях. Розробка заходів щодо мінімізації втрат банку.
Контроль за рівнем кредитного ризику	Перевірка відповідності рівня ризику кредитного портфеля кредитній політиці банку. Удосконалення критеріїв і процедур кредитного моніторингу.

Основна мета кредитного моніторингу полягає в тому, щоб не допустити підвищення кредитного ризику понад встановлений рівень.

Окрім зазначених вище способів мінімізації кредитного ризику, що можна виділити наступні методи. (табл.3.3).

Таблиця 3.3 – Зміст методів регулювання кредитного ризику

Методи регулювання кредитного ризику	Характеристика управлінського підходу
Запобігання ризику	- передбачає оптимізацію кредитного процесу, вивчення потенційних позичальників, постійний моніторинг кредитних операцій
Оцінка, вимір та прогнозування ризику	- передбачає оцінку кредитоспроможності позичальників, оцінку якості кредитного портфеля банку, вимір та прогнозування кредитного ризику
Уникнення ризику	- прийняття свідомого рішення не наражатися на певний вид ризику, тобто відмову від кредитування ненадійних клієнтів, сумнівних угод
Зниження (мінімізація) ризику	- виконання дій, метою яких є зменшення вірогідності втрат і мінімізація їх наслідків: оформлення забезпечення кредитів, формування достатніх резервів, диверсифікація кредитів, структурування кредитів.
Трансфер ризику	- передбачає «передачу» ризику, тобто перерозподіл кредитного ризику та втрат на страхову організацію, хеджування з використанням похідних фінансових інструментів.

Джерело: [58]

Продовження табл. 3.3

Утримання ризику	- тобто взяття ризику «на себе», передбачає створення структурних підрозділів з питань роботи з проблемною заборгованістю та покриття збитків за рахунок власних ресурсів.
------------------	--

Окрім усього наведеного, ще одним способом знизити ризики є використання штучного інтелекту. Його можна заціювати на різних етапах: і при аналізі кредитоспроможності, трендів ринку і про моторингу поведінки клієнта і тд. Навідміну від людей, він має змогу обробляти великі масиви інформації в реальному часі і сигналізувати про виявлення маркерів збільшення ризиків. Також, використання штучного інтелекту зменшує ризик упередженості, що може за собою понести створення додаткових кредитних ризиків.

3.2. Підхід АТ «ПроКредит банк» до оцінки кредитоспроможності позичальника

Розглянувши показники кредитного портфелю АТ «ПроКредит банк» варто дослідити і його підхід до аналізу кредитоспроможності позичальника, що дозволив йому мати такі показники, що були наведені вище.

ПроКредит Банк має свої особливості щодо оцінки бізнесу та характеризується як банк із консервативним підходом. Банк надає кредити для малого й середнього бізнесу з максимальним лімітом кредитування до 10 мільйонів євро на групу компаній.

Аналіз кредитоспроможності малого та середнього бізнесу повинен включати такі аспекти:

- оцінка ринку, на якому працює клієнт, його позиція на ньому;
- правовий статус, власність та структура управління бізнесом, рівень досвіду членів управлінської групи та відповідні сфери їх відповідальності;

- організаційна структура компанії, орієнтованість на ризики, що виникають внаслідок неадекватно визначених або неефективних процесів;
- оцінка фінансового стану бізнес-клієнта, з метою оцінки його фінансової міцності та спроможності виконувати платіжні зобов'язання перед банком;
- оцінка проекту фінансування;
- оцінка кредитної історії клієнта.

Оцінка ринку та ринкової позиції клієнта дає огляд ринку, на якому працює клієнт, визначаючи основних конкурентів клієнта. Основними джерелами інформації є інтерв'ю з власниками та керівниками підприємства, а також порівняння з іншими клієнтами, які мають бізнес в одному і тому ж секторі економіки та в тій же або подібній галузі.

Оцінка структури власності та управління забезпечує огляд управління та організації підприємства та способу прийняття рішень. Банк повинен ознайомитись з історією та іншими важливими особливостями власників бізнесу, таким чином перевіряючи, що бізнес побудований на міцних засадах і що власники є поважними та надійними людьми. Якщо існують різні власники, необхідно пояснити їх стосунки між собою, а також їх досвід у бізнесі, їх компетенцію, їх обов'язки та права в рамках управлінської структури, а також будь-які механізми розподілу прибутку. Джерелами інформації для цього аналізу є інтерв'ю з власником, керівництвом та деякими ключовими працівниками; довідки, які можна отримати в інших підприємств; а також власний досвід ведення бізнесу з клієнтом. Крім того, банку необхідно враховувати історичний фінансовий розвиток компанії та оцінювати якість рішень, прийнятих у минулому.

Оцінку боротьби з відмиванням грошей слід розглядати як невід'ємну частину аналізу кредитоспроможності бізнес-клієнтів банків ПроКредит. Це охоплює не просто офіційну перевірку протидії відмиванню коштів, а скоріше перевірку цілісності з ширшим обсягом визначення рівня прозорості клієнтів; етичні аспекти ділової діяльності; та репутація клієнтів у суспільстві.

Задовільним результатом цього аналізу буде висновок про те, що власники є поважні та надійні особи, а керівна команда має знання, надійність та достатній досвід для того, щоб добре управляти підприємством.

Оцінка організації компанії дає огляд загальної організаційної структури компанії, конструкції її процесів, внутрішнього контролю, створеного для забезпечення якості та ефективності, а також детальну інформацію про структуру персоналу (кількість працівників, кваліфікація, досвід). Основними джерелами інформації для цих областей є співбесіди з керівництвом та деякими працівниками, перевірки бізнес-процесів на місці (виробничий процес або відділ збуту) та висновки, зроблені з наявних даних.

Задовільним результатом цього аналізу буде висновок про те, що ризики, що виникають внаслідок організації підприємства, добре управляються.

Оцінка фінансового стану клієнта надає інформацію про його фінансову стійкість, а отже, про здатність виконувати свої платіжні зобов'язання перед банком. Він також оцінює спроможність клієнтів вести облік своїх господарських операцій, що відповідає розміру та складності їх ділової діяльності, та використовувати їх для належного та стійкого управління своїм бізнесом. Основним інструментом для висновку про фінансовий стан клієнта є аналіз фінансової звітності, тобто балансу, звіту про прибутки та збитки, а в деяких випадках і звіту про рух грошових коштів. Звіт про рух грошових коштів особливо корисний при аналізі довгострокових кредитних ризиків, підприємств з високим рівнем ліквідності та сільського господарства.

Оцінка платоспроможності базується на розумінні фінансової стійкості бізнес-клієнта з точки зору рівня його ліквідності, прибутковості та платоспроможності, а також на аналізі ризиків для фінансової стійкості, з якими може зіткнутися клієнт, і вони можуть ними керувати. Крім того, кредитний спеціаліст чи кредитний аналітик повинен зробити висновок щодо того, чи піддається клієнт валютному ризику чи ні, і якщо так, то як клієнт керує цим ризиком.

Задовільним результатом аналізу фінансового стану клієнта буде висновок про те, що бізнес-клієнт є фінансово сильним, тобто вигідним та платоспроможним, з достатньою ліквідністю та задовільною платоспроможністю, а тому є кредитоспроможним та здатним повернути кредит.

Загальна сума платежів у ПроКредиті та інших фінансових установ (довгострокові позики та відсотки за короткострокові позики, овердрафти, кредитні лінії, позики та кредитні картки) не може перевищувати 100% середньомісячних надходжень клієнта.

Якщо клієнт має кредитну історію в банку та інших фінансових установах, цей аналіз повинен зосередитись на поведінці погашення протягом минулих або непогашених кредитах, а також на використанні коштів, отриманих від попередніх кредитів.

Задовільним результатом цієї оцінки буде висновок про те, що клієнт погасив попередні кредити та не має значних затримок у погашенні наявних кредитах та належним чином використав кошти.

Вимоги до застави по кредитах в основному залежать від класифікації рішення щодо надання кредиту ґрунтується на наступних чотирьох критеріях:

а) Надійність, репутація та стабільність бізнес-клієнта: результат оцінки кредитного спеціаліста та (якщо застосовується) оцінки кредитного аналітика щодо профілю бізнес-клієнта та наскільки добре бізнес-клієнт уникає чи пом'якшує бізнес-ризик, пов'язаний з операційною діяльністю, ризик управління, організаційний ризик, ринковий ризик та політико-правовий ризик. Це підтверджується кредитною історією клієнта в банку та інших фінансових установах, платоспроможністю бізнесу. Це також підтверджується фінансовими показниками клієнта та рішеннями, прийнятими в минулому, а також судовою історією (потенційні судові впровадження, розпочаті проти клієнта). Результат класифікації ризиків є обов'язковим і вирішальним, і його слід критично оцінити та врахувати.

б) Платоспроможність: результат оцінки кредитного спеціаліста щодо того, чи здатний клієнт погасити свій борг.

в) Забезпечення: ступінь покриття кредиту заставою на основі результатів оцінки компанії (якісний та кількісний аналіз), заснований на наявному забезпеченні, яке необхідно перевірити, щоб гарантувати, що з точки зору складу та оцінки воно є відповідно до вимог щодо забезпечення, г) Бізнес-потенціал: потреби клієнта, крім поточного запиту та потенційного майбутнього бізнесу з банком, або доповнюють його історію та строку дії кредитного продукту.

3.3. Аналіз кредитоспроможності позичальника

Розглянувши теоретичні аспекти оцінки кредитних ризиків та ознайомившись з підходом АТ «ПроКредит банк», щодо їх оцінки, мінімізації та результатами, що він дозволяє досягнути, проведемо аналіз одного із підприємств опираючись на підход ПроКредит банку до аналізу клієнтів та «правила п'яти сі». Проведемо аналіз позичальника з точки зору потенційного клієнта банку.

Аналіз буде відбуватися на прикладі підприємства ТОВ «Х». Це виробниче підприємство, що займається виготовленням продуктів харчування та працює на даному ринку вже багато років.

Перше, що варто оцінити – це customer`s character , тобто характер позичальника, що включає в себе репутацію позичальника, ступінь відповідальності, готовність і бажання сплатити борг. Тобто, розглянемо кредитну історію компанії, реєстр судових рішень та, взагалі, загальнодоступну інформацію в інтернеті. Також, до даного етапу можна віднести аналіз правового статусу та організаційної структури, досвіду людей, що займають керівні позиції у компанії, адже вони виступають обличчям бізнесу та демонструють уміння керувати ним, реагувати на зовнішні зміни. У нашому

випадку було розглянуто все наведене та був зроблений висновок, що репутація є позичальника позитивною.

Наступний етап – це аналіз фінансових можливостей, тобто фінансово-економічних показників підприємства. В основу візьмемо баланс та звіт про фінансові результати підприємства (Додаток В, Г).

Проаналізуємо динаміку розвитку балансу. Активи мають динаміку до зростання, зростає обсяг основних засобів, власний капітал, тобто підприємство розвивається, а грошові кошти вкладаються у бізнес, це підтверджує те, що ми можемо спостерігати збільшення статті балансу «Нерозподілений прибуток» рівно на ту саму суму, яку склав прибуток у попередньому році, а саме 3052 тис. грн.. Це свідчить про те, що дивіденди не виводились, а весь зароблений прибуток було вкладено у подальший розвиток ТОВ «Х». Крім того, як для виробничого підприємства обсяг основних засобів є малим, отже, для оцінки ризиків варто дізнатися: чи орендуються вони, в кого (власник, пов'язана особа чи взагалі стороння), чи є договір та на який термін.

За даними, що містяться у додатку Б, розглянемо показники звіту про фінансові результати. Наявне зростання чистого доходу на 12,97%, у поточному році показник складає 205300 тис. грн.. Прибуток також збільшився з 3052 тис. грн. до 4019 тис. грн.. Одним із важливих аспектів є маржинальність бізнесу, у попередньому році вона склала майже 12%, а в поточному – 6,4%. Динаміка – негативна та частково пояснювана зростанням ціни на компоненти з закордон та зростанням курсу валюти. Ще один аспект на що варто звернути увагу – це значне зменшення витрат на збут за умови зростання доходів, отже підприємство оптимізує цю статтю витрат.

Проведемо аналіз показників платоспроможності ТОВ «Х», наведених у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Динаміка показників платоспроможності ТОВ «Х»

Показник	Попередній рік	Поточний рік	Відхилення
Коефіцієнт фінансової автономії	0,39	0,31	-0,08

Продовження табл. 3.4

Коефіцієнт фінансової залежності	2,6	3,2	0,63
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,81	0,82	0,02
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,61	0,69	0,08
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	1,56	2,19	0,63
Показник фінансового левериджу	1,56	2,19	0,63
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	0,34	0,27	-0,07
Фондовіддача, грн./грн	37,03	38,79	1,75
Оборотність коштів у розрахунках, об.	7,25	7,05	-0,20
Час обороту коштів у розрахунках, дн.	50	51	1,40
Оборотність запасів, об.	4,94	4,77	-0,18
Час обороту запасів, дн	73	75	2,70
Час обороту кредиторської заборгованості, дн.	59	73	13,93
Тривалість операційного циклу, днів	122	127	4,10
Тривалість фінансового циклу, днів	64	54	-9,83
Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	0,14	0,14	0,00
Оборотність власного капіталу, об.	6,61	6,73	0,13
Оборотність сукупного капіталу, об.	2,58	2,11	-0,47
Поточна платоспроможність	-42170	-65761	-23591
Коефіцієнт Бівера		0,07	0,07

Коефіцієнт фінансової автономії, він же достатність власного капіталу складає 39% у попередньому році і 31% у поточному. Тенденція є спадною, показник свідчить про те, що підприємство в більшій мірі забезпечено залученими коштами та є залажним від залучених коштів. Про що свідчить і динаміка коефіцієнту фінансової залежності. Він зріс з 2,6 до 3,2 за рік.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу трохи зріс за розглянутий період і становить 0,82. Тобто підприємство стало трохи більше фінансуватися за рахунок власних коштів, дана динаміка є позитивною.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зріс на 0,08 пунктів та у поточному році склав 0,69. Граничне значення даного коефіцієнту складає 0,5, як ми бачимо, впродовж всього аналізованого періоду наявне перевищення. Це свідчить про те, що більшу частину в балансі підприємства займає позиковий капітал, це ризикова ситуація для підприємства.

Значення показника фінансового левериджу дорівнює значенню коефіцієнта співвідношення позикових та власних коштів у зв'язку з відсутністю на підприємстві довгострокових зобов'язань.

Коефіцієнт забезпечення власними засобами знизився з 0,34 до 0,27. Тобто в динаміці проблема залежності від позикового капіталу погіршується. Значення показника фондівдачі у поточному році зменшилося на 1,75 грн/грн..

Час обороту коштів у розрахунках збільшився на 1 день, час обороту запасів збільшився на 2 дні, що зумовило зростання тривалості операційного циклу на 4 дні, отже гроші і товар обертаються рідше і приносять менше прибутку підприємству. Час обороту кредиторських заборгованості також зріс на 14 днів, проте це зумовило зниження тривалості фінансового циклу на 10 днів, адже підприємство мало більше відстрочок від контрагентів і мала менш розриви ліквідності, що загалом є добре.

Оборотність власного капіталу трохи зросла з 6,61 до 6,73 за один рік. Оборотноість сукупного капіталу навпаки знизилась, атже є оберненим показником до оборотність власного капіталу. Все це пов'язано зі зростанням власного капіталу у грошовому виразі.

Від'ємне значення показника поточної платоспроможності за період свідчить про поточну неплатоспроможність підприємства. Коефіцієнт Бівера має граничне значення у 0,2 показники, згідно таблиці, цей коефіцієнт є в границях норми.

Один з основних показників, що розраховується на базі звітності є EBIDA (Earnings before interes, amortization). Він показує об'єми історично наявних грошових коштів для покриття зобов'язань. В поточному році на підприємстві «Х» він склав:

$$4019 + (11501 - 10712) + 1151 = 5959 \text{ тис. грн..}$$

Тобто в клієнта після сплати податків, за вирахуванням собівартості у 2021 році було доступно саме стільки вільних гроших коштів з яких потенційно

можна вираховувати суми платежів, що є підсильними до виплати даним підприємством.

Далі розглянемо, яку суму кредиту може забезпечувати дане підприємство. Станом на 2022 рік облікова ставка НБУ встановлення на рівні 25%. Будемо розраховувати, що це є і поточна ставка банку для нових кредитних продуктів.

У балансі зазначено, що на кінець поточного року підприємство мало 18208 тис. грн. короткострокових кредитів. З урахуванням того, що це кредитні лінії, розрахуємо платежі, що потенційно необхідно буде виплатити для обслуговування такого кредитного портфелю на один рік:

$$18208 * 25\% = 4552 \text{ тис. грн.}$$

Тобто виходить, що від розрахованого показника EVIDA ми маємо відняти цю суму, щоб з'ясувати, скільки ще залишиться коштів для обслуговування боргу. Виходить 1407 тис. грн.. Коштів, що залишилось вистачить для покриття 5,5 млн кредитної лінії (КЛ) чи 2,5 млн. грн.. строкового кредиту (СК) на 3 роки.

Переведемо розрахунок платежів (процентів) за КЛ:

$$5\,500 * 25\% = 1375 \text{ тис. грн.}$$

Платежі та проценти за строковим кредитом представлені у табл. 3.5.

Ставка - 25%, термін – 36 місяців.

Таблиця 3.5 – Графік погашення строкового кредиту

№ місяця	Сума внеску	Капітал внеску	Проценти внеску	Залишок
1	111975,30	49753,08	62222,22	2750246,92
2	111975,30	56588,38	55386,92	2693658,54
3	111975,30	53986,82	57988,48	2639671,72
4	111975,30	55149,03	56826,27	2584522,69
5	111975,30	58131,08	53844,22	2526391,61
6	111975,30	59342,14	52633,16	2467049,47
7	111975,30	57151,98	54823,32	2409897,49
8	111975,30	61769,10	50206,20	2348128,39
9	111975,30	64686,60	47288,70	2283441,79
10	111975,30	62817,87	49157,43	2220623,92
11	111975,30	62628,10	49347,20	2157995,82

Продовження табл. 3.5

12	111975,30	65518,45	46456,85	2092477,37
13	111975,30	71288,24	40687,06	2021189,13
14	111975,30	68463,59	43511,71	1952725,54
15	111975,30	68581,40	43393,90	1884144,14
16	111975,30	74030,73	37944,57	1810113,41
17	111975,30	73007,58	38967,72	1737105,83
18	111975,30	74579,27	37396,03	1662526,56
19	111975,30	76184,80	35790,50	1586341,76
20	111975,30	76723,26	35252,04	1509618,50
21	111975,30	82621,61	29353,69	1426996,89
22	111975,30	83237,17	28738,13	1343759,72
23	111975,30	80247,64	31727,66	1263512,08
24	111975,30	87407,01	24568,29	1176105,07
25	111975,30	88289,85	23685,45	1087815,22
26	111975,30	88557,06	23418,24	999258,16
27	111975,30	90463,49	21511,81	908794,67
28	111975,30	93042,08	18933,22	815752,59
29	111975,30	93280,97	18694,33	722471,62
30	111975,30	97927,24	14048,06	624544,38
31	111975,30	98096,54	13878,76	526447,84
32	111975,30	100642,05	11333,25	425805,79
33	111975,30	103695,74	8279,56	322110,05
34	111975,30	105264,67	6710,63	216845,38
35	111975,30	107005,93	4969,37	109839,45
36	111975,22	109839,45	2135,77	0,00
36	4031110,72	2800000,00	1231110,72	

Загальна сума платежів за 12 місяців складе 1343703,6 грн. Сума є меншою за залишкову суму історичної EBIDA, тобто потенційно є підсильною клієнту, за умови, що не наявна динаміка до падіння в поточному році та немає негативних передумов на ринку.

Окрім того, варто враховувати, що за умови видачі нового кредиту сума активів зросте, а власний капітал – ні, тож достатність власного капіталу знизиться. За умови видачі кредиту у розмірі 5 млн. грн.. достатність власного капіталу складе 29,8%. У даному випадку значних змін не відбулося, адже сума кредиту не є значною.

Маючи більше вихідних даних, як оборотно-сальдові відомості, можна проаналізувати ще ряд аспектів, таких як: проаналізувати чи є залежною

компанія від якихось контрагентів, чи багато безнадійної дебіторської заборгованості і тд.

Наступний крок – виявити чи є застава у клієнта, оцінити даний проект фінансування: виявити чи прибутковий він і на скільки для банку. Найкраще ще продемонструвати на прикладі строкового кредиту, адже він має графік, а кредитна лінія не передбачає такої передбачуваності та може взагалі не використовуватися.

Різниця між усіма платежами за 36 місяців та сумую кредиту (2,5 млн. грн.) складає 1531111 грн. Це виручка банку, без урахування затрат на обслуговування кредиту та отриманого проценту за видачу кредиту. Уявимо, що за умовами даного кредиту бралась комісія у розмірі 1% річних, тобто 3% від суми кредиту за його видачу, а це 75 тис. грн.. Тобто загалом 1606111 грн. доходу.

Для оцінки витрат банку треба з'ясувати маржу, яку закладає банк до ставки по кредиту. Маржа є різницею між вартістю залучення коштів банком і ставкою по кредиту. Основні варіанти, як банк може залучити кошти – це депозити від клієнтів, залишки на рахунках та отримати їх від НБУ. Цілоком поширеною є взаємозалежність ставки по кредиту та індексу UIRD (український індекс ставок за депозитами фізичних осіб).

Візьмемо її в основу частини витрат банку. Станом на 02.01.23 ставка індексу на 12 місяців складала 13,43%, за даними НБУ. Отже з 25% ми можемо відняти 13,43% і отримаємо дельта 11,57%. Судячи винятково з ставок, прибутковість склала би 46%. Проте тут не враховуються адміністративні витрати і т.д. За умови обмеженості інформації складно визначити точну прибутковість для банку.

Після видачі кредиту настає наступний етап – моніторинг виконання умов: по оборотам у банку, цільового використання коштів, якщо така умова була присутня, різноманітних кovenant банку і тд. Моніторинги дають змогу спостерігати за змінами щодо ситуації на підприємстві та більш оперативно реагувати на поточні зміни або невиконання певних умов, вносити корективи.

Загалом, процес оцінки позичальника не обмежується лише первинним аналізом, фінансово-економічний аналіз проходить кожен рік у рамках встановлення фінансового ліміту для підприємства чи групи підприємств. Під час його встановлення всі наведені вище показники знову переглядаються, оцінюється динаміка прибутковості підприємства, які результати дозволило досягнути залучення додаткового фінансування від банку. Усе це пов'язано з тим, що банк не менше, ніж позичальник зацікавлений у зростанні та розвитку свого клієнта. Адже це, як мінімум, показник грамотної внутрішньої стратегії управління, а також потенційно більші суми співробітництва та менші ризики щодо невиконання зобов'язань через зростання фінансових можливостей. Зі зростанням позичальників зростає і банк, виконуючи свою функцію перерозподільника тимчасово вільних коштів.

Основою ефективної системи оцінки позичальника є максимальне розуміння реальної картини бізнесу, того що для чого і як відбувається у його бізнесі. Це дозволяє комплексно подивитися на позичальника та на початкових етапах виокремити наявні ризики й прийняти рішення щодо можливості співпраці для отримання додаткового прибутку чи відмови від нього з ціллю зменшення потенційних ризиків, усе це і демонструє розглянутий вище підхід до оцінки кредитоспроможності позичальника.

Висновки до розділу 3

Мінімізація кредитного ризику є вкрай важливою в процесі роботи банку, вона не тільки дозволяє уникнути можливих втрат банку від кредитної діяльності, але й запобігає серйозним проблемам з ліквідністю та платоспроможністю. З ціллю зниження рівня кредитних ризиків комерційні банки використовують різні прийоми та заходи захисту від кредитного ризику, а саме: диверсифікацію, лімітування, страхування, розподіл ризиків тощо. Пошук нових методів мінімізації і контроль поточної ситуації є постійними компонентами системи внутрішнього моніторингу банку.

Аналіз підходу АТ «ПроКредит банк» до оцінки кредитоспроможності позичальника являє собою багатоаспектну консервативну систему оцінки, що включає в себе такі аспекти, як:

- оцінка ринку, на якому працює клієнт;
- оцінка правового статусу, власність та структура управління бізнесом;
- оцінка організаційної структури компанії;
- оцінка фінансового стану бізнес-клієнта;
- оцінка проекту фінансування;
- оцінка кредитної історії клієнта.

Аналіз платоспроможності позичальника на прикладі підприємства ТОВ «Х» демонструє варіанти використання різних коефіцієнтів для оцінки фінансового благополуччя позичальника та підкреслює необхідність дослідження не тільки кількісних показників, а і ситуації на підприємстві в цілому: особливостей ринку, внутрішньої організації підприємства, його репутації і тд, що присутні у підході АТ «ПроКредит банк».

ВИСНОВКИ

У банківській сфері наявність ризику є нормальним явищем. Задля досягнення прибутку необхідно приймати обґрунтований ризик. Надання кредитів є найбільш прибутковою галуззю банківської сфери і складає значну частку активів банку, саме тому кредитні ризики є одними з найбільш значущих для банківських установ. З ціллю збільшення прибутку банки змушені ризикувати, співпрацюючи з клієнтами, стосовно яких існують сумніви щодо їх надійності та платоспроможності, проте банк має зважено приймати на себе цей ризик, максимально зменшуючи його, щоб не понести збитків через їх ігнорування або недостатній рівень їх моніторингу чи оцінки.

У теоретичній частині роботи було розглянуто загальне поняття ризику та його різновиди, одним з яких і є кредитний. Було виявлено, що кредитний ризик перетинається ще з рядом ризиків, що можуть його провокувати та супроводжувати. В цілому, ризик є невід'ємною складовою діяльності установи, тому має постійно моніторитись, оцінюватись з використанням обраних методів та з урахуванням чинного законодавства.

Дослідження кредитного ризику на прикладі банку проходило на базі АТ «ПроКредит банк». Даний банк спеціалізується саме на обслуговуванні юридичних осіб, тому оцінка кредитного ризику є важливими аспектом його діяльності. Усе це обумовлено більшими масштабами ризику в порівнянні з банками, у яких частка кредитів юридичним особам менша, за рахунок більших об'ємів кредитування фізичних осіб, адже такий вид кредитування є більш диверсифікованим.

За результатами дослідження фінансового стану ПроКредит банку та порівняння з конкурентами, можна дійти висновку про консервативний підхід до оцінки ризиків та доволі низький відсоток проблемних кредитів, завдяки багатоаспектному аналізу кредитоспроможності кожного клієнта. Підхід банку охоплює не лише фінансові показники, а й такі як: організаційна структура

позичальника, його репутація, досвід на ринку, дослідження загальних тенденцій на ринку функціонування клієнта і тд.

Дослідивши підхід банку і результати, що від дозволив досягнути, були розглянуті методи для мінімізації ризиків. Наразі ситуація є гіршою, аніж була завжди історично, як результат військової агресії проти України і не всі методи є ефективними до застосування в поточний час, проте є потенційно можливими варіантами до впровадження у майбутньому. Одним з них є застосування штучного інтелекту з ціллю економії часу на обробку великих масивів інформації і мінімізації людського фактору.

Окрім усього наведеного вище, було здійснено аналіз платоспроможності на прикладі реального підприємства, що демонструє багатогранність підходу до дослідження кожного підприємства та необхідності вивчення не лише фінансових показників, задля розуміння цілісної картини бізнесу та зваження всіх можливих ризиків, які банк прийматиме на себе або мітингуватиме різноманітними способами.

Загалом, дана робота демонструє, яким глибинним є поняття кредитного ризику та наскільки тісно воно пов'язано з багатьма дрібними аспектами у роботі підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 2 червня 2005 року N 2631-IV – 2006 (Зі змін.). URL : <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/31131.html>
2. Спяк А. М. Діяльність банків на ринку фінансових послуг України: маг. робота. Тернопіль, 2018. 106 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32606/1/СпякА.М..pdf>
3. Економічний ризик: ігрові моделі [Текст] : навч. посіб. / В. В. Вітлінський, П. І. Верчено, А. С. Сігал, Я. С. Наконечний ; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. В. Вітлінського. – К. : КНЕУ, 2002. – 446 с.
4. Економічна енциклопедія [Текст] : у 3 т. / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред) та ін. – К. : Академія, 2002. – Т. 3. – 2002. – 952 с.
5. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента [Текст] : в 2 т. / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – Т. 2. – 512 с
6. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання [Текст] : навч. посіб. / Л. І. Донець. – К. : ЦУЛ, 2006. – 312 с.
7. Финансовый менеджмент: теория и практика [Текст] : учеб. / под ред. Стояновой Е. С. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Перспектива, 1999. – 656 с. – ISBN 5-94723-388-6.
8. Загородній А. Г. Фінансовий словник [Текст] / Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. – К. : Знання. – 2000. – 587 с.
9. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності [Електронний ресурс] : закон України / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=877-16>. – 24.02.2011. – Назва з екрану.
10. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності [Електронний ресурс] : Закон України / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3164-15>. 15.04.2011.

11. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 283 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Yepifanov_Anatolii/Upravlinnia_ryzykamy_bankiv_Tom_1.pdf
12. Шарп У. Инвестиции [Текст] / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 1028 с.
13. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования [Текст] : пер. с англ. / Л. Дж. Гитман, М. Д. Джонк. – М. : Дело, 1997. – 1008 с.
14. Козьменко С. М. Стратегічний менеджмент банку [Текст] : навч. посіб./ С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми : Університетська книга, 2003. – 734 с.
15. Бондаренко Л. А. Ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит” / Л. А. Бондаренко. – К. : КНЕУ, 2007. – 23 с.
16. Словник термінів і понять, що вживаються у чинних нормативноправових актах України [Текст] / упоряд.: О. В. Рогачова, К. С. Винокуров, Ю. І. Крусь, О. А. Меню, С. А. Меню. – К. : Оріони, 1999. – 502 с.
17. Методичні вказівки Національного банку України з інспектування банків “Система оцінки ризиків” [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 № 104 / Національний банк України. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua/nau10/ukr/doc.php?code=v0104500-04>. – 16.04.2011.
18. Венгер К. О. Економічна безпека та регуляторна діяльність Національного банку України [Електронний ресурс] Кваліфікаційна робота - Київ, 2022 . – Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/419cbefe-49b7-4cf1-9005-3ffd2aba4df3/content>

19. Бобиль В. В. Ідентифікація, оцінка, планування та зниження фінансових ризиків за центрами відповідальності банку / В. В. Бобиль // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". - 2016. - № 13. - С. 121-129. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_20
20. О.М. Крамаренко, Ю.І. Лаврентович. «Кредитування і контроль». – Миколаїв, 2011 – 105 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dut.edu.ua/uploads/1_1901_99056456.pdf
21. Investment banking council of America : official website. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.investmentbankingcouncil.org/blog/managing-risks-in-investment-banking>
22. Бланк, И. А. Управление финансовыми рисками [Текст] / И. А. Бланк. – К. : НикаЦентр, 2005. – 600 с
23. І. О. Павлишин. ФІНАНСОВИЙ РИЗИКМЕНЕДЖМЕНТ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА РИЗИКІВ. Економічна наука: Інвестиції: практика та досвід № 10/2016 м. Київ, 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2016/10.pdf
24. Про затвердження Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру ринкового ризику : Постанова Правління Національного банку України від 30 грудня 2021 року № 162, Київ. . [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/30122021_162.pdf?v=4
25. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова правління НБУ № 64 від 11.06.2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
26. Basel Committee on Banking Supervision : Bank for International Settlements 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.bis.org/publ/bcbs260.pdf>

- 27.Шелудько С. А., Єгорова А. С. Сутність комплаєнсу та його місце в банківському ризик-менеджменті. Modern Economics. 2021. № 26(2021). С. 173- 177 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://modecon.mnau.edu.ua/the-essence-of-compliance-and/>
- 28.Управління кредитним ризиком банку [Текст] : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008 – 86 С.
- 29.К. С. Панченко Оцінка та управління ринковими ризиками комерційного банку. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2018/11.pdf
- 30.Уваров К. В. Управління валютним ризиком у банках України [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит” / К. В. Уваров. – К. : КНЕУ, 2007. – 19 с.
- 31.Блудова Т. До питання управління відсотковим ризиком [Текст] / Т. Бладова, П. Гармидаров // Вісник НБУ. – 2004. – № 10. – С. 34–35.
- 32.Грушко В.І., Пилипченко О.І., Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками. – Київ: Інститут економіки і права “Крок”, 2000. – С. 24
- 33.Про кредитування : Положення Національного банку України N 246 від 28.09.95 м. Київ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/pb95013?an=1&ed=1997_04_04
- 34.Яворський Р. Розвиток банківської системи в Україні: Матеріали досліджень переможців всеукраїнського конкурсу “Економічні реформи в Україні”. – Київ, 1999. – С. 107. Отримано 09.08.2006
- 35.Пернарівський О.В. Аналіз, оцінка та способи зниження банківських ризиків // Вісник НБУ. – 2004. – № 4. – С. 44-48.
- 36.Л.О. Гаряга. Кредитний ризик : ідентифікація та методи оцінки. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – Суми, УАБС НБУ, 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/55676/5/Hariaha_Kredytnyi_ryzyk.pdf

37. О. В. Швець Сутність кредитного ризику і підходи щодо його визначення та оцінювання Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір, Вип. 1 (99). 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http://ird.gov.ua/sep/sep20131\(99\)/sep20131\(99\)_407_ShvetsOV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20131(99)/sep20131(99)_407_ShvetsOV.pdf)
38. О. П. Просович, К. В. Процак. Ідентифікація та оцінка кредитного ризику комерційних банків. Львів, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/mar/9657/ilovepdfcom-88-96.pdf>
39. Мороз Н. В., Селецька Т. О. Сутність, причини виникнення та класифікація кредитного ризику банку. Бізнесінформ № 7, 2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-7_0-pages-272_278.pdf
40. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах : П О С Т А Н О В А Правління Національного банку України. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjJ6IWf8a3-AhUXm4sKHW2aCGkQFnoECA4QAQ&url=https%3A%2F%2Fbank.gov.ua%2Fadmin_uploads%2Farticle%2Fprojekt_Regulation_SUR_2022-06-27.docx%3Fv%3D4&usg=AOvVaw105YusQpR9a3bfolQiwTmq
41. Мороз Н. В., Селецька Т. О. Сутність, причини виникнення та класифікація кредитного ризику банку. Бізнес Інформ. 2019. №7. С. 272–278.
42. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 2 червня 2005 року N 2631-IV – 2006 (Зі змін.). URL : <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/31131.html>
43. М. І. Філь. : Кредитний ризик банківської установи та способи його мінімізації. Тернопіль, 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1818/1/Fil%20M.I.,%20BSs-51.pdf>

44. Біла книга : Майбутнє регулювання кредитних спілок. НБУ. Київ, 2020. .
[Електронний ресурс]. Режим доступу :
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_KS_2020.pdf?v=4
45. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками резервного фонду : Постанова правління НБ №334 від 08.08.2001. м.Київ.
46. Принципи управління кредитними ризиками [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_035#Text
47. О.В. Швець. Сутність кредитного ризику і підходи щодо його визначення та оцінювання. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
[http://ird.gov.ua/sep/sep20131\(99\)/sep20131\(99\)_407_ShvetsOV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20131(99)/sep20131(99)_407_ShvetsOV.pdf)
48. О. П. Просович, К. В. Процак : Ідентифікація та оцінка кредитного ризику комерційних банків [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/mar/9657/ilovepdfcom-88-96.pdf>
49. Артюх О. М. Оцінювання кредитних ризиків малого і середнього бізнесу. Острог, 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
https://theses.oa.edu.ua/DATA/129/Артюх_Оцінювання_кредитних_ризиків_МСБ.pdf
50. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : Постанова Правління НБУ від 30.06.2016 № 351. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakononline.com.ua/documents/show/361270___708330
51. Марич М. Г., Марич А. В. Банківські ризики та система управління ними. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_23/3/22.pdf
52. Єфремова К. В. До питань застосування штучного інтелекту у сфері фінансових послуг. . [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://bit.ly/41BbTjJ>

- 53.Офіційний сайт ПроКредит банку. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://www.procreditbank.com.ua>.
- 54.Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] –
Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
- 55.Офіційний сайт PROSTOBANK. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
https://www.prostobank.ua/spravochniki/reytingi_bankov/6/2022/4
- 56.Офіційний сайт Forinsurer. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://forinsurer.com/rating-banks>
- 57.Гладинець Н.Ю. Хланта С.П. Кредитний ризик комерційних банків та методи його мінімізації. Мукачево, 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/177.pdf
- 58.Прасолова С. П. Кредитування і контроль: навч. посіб. – К.: Видавництво «Ліра -К», 2008. – 202 с.